

KUNSILL
NAZZJONALI
TAL-ANZJANI

L-ANZJANI LLUM

Nru. 94

April - Ġunju 2019

INDIRIZZ MIS-SUR ANTHONY MULÈ STAGNO President tal-Kunsill Nazzjonali tal-Anzjani Waqgħat l-ASSEMBLEA ĠENERALI ANNWALI Li saret fl-Istitut Kattoliku, il-Furjana, fis-16 ta' Marzu 2019

Għaddiet sena oħra u ergajna għejna hawn biex naghmlu dak li rridu naghmlu kull sena. Anzi din id-darba jmiss ukoll dak li naghmlu kull sentejn, *cioe* li naħtru Kunsill Ġdid. Kif x'uħud minkom jafu dan il-proċess diġa bdejnieh ix-xahar l-ieħor meta, skont l-Istatut, eleggjejna 4 membri mill-Għaqdiet Affiljati magħna, dawn huma Attard Saviour, Bonnici Peter Paul, Micallef Godwin C, u Anthony Mulè Stagno. Illum imiss li neleggu l-aħħar tnejn għal fuq il-Kunsill, dan minbarra dawk il-membri li jiġu maħtura direttament li għal dawn is-sentejn li għejjin ser ikunu: Bonnici John P u Sammut Carmelo mill-Gvern, Aquilina Doris u Mallia Alfred mill-Għaqdiet tal-Knisja, De Giovanni Anthony u Deguara Anthony mill-Partiti Politiċi rappreżentati fil-Parlament u Mizzi Mary Ann mill-Għaqdiet t'Għawdex.

Nawgura lil dawn kollha u lit-tnejn l-oħra li ser jiġu Eletti llum hidma fejjieda fis-sentejn li għejjin b'riżq l-anzjani tagħna.

Ma nistax ma' nsemmix b'sodisfazzjon kbir il-hidmiet li kellna matul din is-sena u li kont wegħedtkom minn hawn stess is-sena l-oħra. Żewġ hidmiet li żgur jibqgħu minquxa fl-istorja tal-Kunsill huma l-Konferenza Nazzjonali, li kontra kull tbassir kienet suċċessun kemm fl-attendenza u kemm fil-partecipazzjoni u l-Wirja ta' Arti w Artigjanat li barra mill-partecipazzjoni ta' numru sabih ta' esibituri, tant li fl-aħħar kellna anki nirrifjutaw lil xi wħud, kellna wkoll attendenza numeruża ta' viżitaturi, tista tgħid mid-dinja kollha. Ta' dawn iż-żewġ suċċessi ma nistax ma niringrazzjax lill-Membri kollha tal-Kunsill speċjalment liż-żewġ kumitati organizzativi, lis-Segretarja Amministrattiva, Marica Attard-Cassar, lis-Segretarjat Parlamentari tagħna u l-Ministeru li tawna l-post u sibnihom f'kull ma kellna bżonn. Imma l-anqas irrid ninsa lill-akbar sponsor li sibna, Allied Consultants, li organizzawlna l-kampanji ta' publicità u silfuna it-Televixin għall-waqgħat il-wirja, kollox *senza nteressi*.

Haġ' oħra li jien tassew sodisfatt li temmejna b'suċċess hija r-reviżjoni tal-istatut li lestejn u llum qegħdin tarawh f'idejkhom, anki ta' dan nixtieq niringrazzja l-Kunsill kollu li ha' sehem fit-twertieq tiegħu, b'mod speċjali lis-sotto kumitat li waqqafna biex jieħu h'siebu u lill-għaqdiet affiljati li tawna l-ideat tagħhom.

Hsieb ieħor li kont qsamt magħkom kien li nixtieq li jkollna grupp ta' voluntiera biex jgħinuna fix-xogħol tagħna. Dan għad li għadu ma ser xejn formalment fuqu, imma nistgħu ngħidu li filfatt ġa beda jseħh. Bi pjaċir ninfurmakom li barra minn eks membru tal-Kunsill li kienet fuq il-kumitat organizzativ tal-wirja, li ġa semmejt qabel, għandna wkoll lill-Editur tal-publikazzjoni tagħna, L-Anzjani Llum, li għad li rriżenja mill-Kunsill xorta baqa' jieħu h'sieb dan il-fuljett, u membru oħra li għiet mibdula bhala rappreżentanta tal-Gvern li xorta baqgħet tagħmlilna l-qari tal-provi. Anki lil dawn nixtieq niringrazzjahom tax-xogħol li baqgħu jagħmlu u li huma nukleu li fuqu nistgħu nibnu grupp ta' voluntiera aktar formali.

Għas-sentejn li għejjin jaf jintagħżlu ufficjali godda, inkluż jien innifsi, għalhekk ma nista nwegħedtkom xejn imma nista nuri biss ix-xewqat tiegħi. Nixtieq nara jitkompla dak li bdejna ftit ilu, jew kollaborazzjoni ma' għaqdiet oħrajn biex fejn hemm interessi komuni inkunu nistgħu niġbdu habel wiehed. Dan ġa bdejnieh mas-CRPD u nispera li narah jitkompla u jissahhah.

Xi haġa li jmissna naghmlu wkoll din is-sena hija laqgħa mal-għaqdiet affiljati magħna biex flimkien infasslu pjan ta' azzjoni għas-sentejn li għejjin.

Ma nistax insemmi wisq iżjed minħabba dak li għadni kif semmejt, imma nixtieq ukoll li nara l-konsolidazzjoni tal-għaqda, jew sejhila li trid, tal-Voluntiera fi hdan il-Kunsill.

U nagħlaq billi niżziħajr lil dawk kollha li kienu magħna u m'għadhomx ta' kemm hadmu u rsistew kemm damu magħna. Ħajr lill-Kunsill kollu prezenti li dejjem sibthom lesti biex jagħtu semhom f'kull inizjattiva u ta' għajnuna u support għaliha. Imma ma nistax nagħlaq mingħajr ma' nrodd hajr lis-Segretarja Amministrativa, Marica Attard-Cassar li, barra milli fejn ġa semmejtha qabel, tagħti dejjem semha u aktar biex tghin kull fejn ikun hemm b'zonn; forsi l-ewwel fost il-Voluntiera li qeghdin infittxu. U fl-ahħar nett niringrazzja lilkom, anzjani tagħna li mingħandkom dejjem sibna appoġġ.

Kristu l-Mislub.....ħsibijiet

Poeżija ta' Julia Curmi Cassar mis-Siġġiewi

Min hu dak l-imdendel mhux iżjed maħbub,
imsawwat u mbenġel, mal-ħżiena mislub?
Hu Kristu dal-bniedem fl'ispirtu miġrugh,
bil-bewsas ta' Ġuda ġie minnu mibjuġħ.

Għax ġejt hekk imkasbar, O Kristu maħbub;
fuq għuda, immsammar mill-poplu mislub?
Fuq għolja, imperreċ ħallewk sa ma tmut;
wisq qalbek maqsuma meqjus bħal fallut!

U, wieqfa hdejk, ommok imgewżra f'dulur;
Int ridtha tkun ommna għax tħobbna taf żgur.
Laqgħetek fi hdana, O Kristu maħblub
imbiċċer u mejjet għax hekk kien miktub!

Tkun farsa li kieku mil-mewt bqajt maħkum!
Imm' Int qomt mill-qabar u ma bqajtx midfun.
O Kristu, b'rieditek, il-Fidwa tlestiet;
għalina ftaħt beraħ il-bieb tas-Smewwiet.

IL-PRESIDENT FLIMKIEN MAL-MEMBRI TAL-KUNSILL NAZZJONALI TAL-ANZJANI JAWGURAW LILL-ANZJANI KOLLHA L-ISBAH XEWQAT GHALL-GĦID IL-KBIR

'L-ANZJANI LLUM' huwa lehen il-Kunsill Nazzjonali tal-Anzjani li johrog bla hlas kull tliet xhur biex iżomm lill-Anzjani kollha infurmati b'dak li qed jigrj dwarhom u ghalihom, u biex jaqsam magħhom il-veduti, ideat u suġġerimenti tagħhom.

IL-BORD EDITORJLI

Editur:

Vincent Piccinino

Membri:

Anthony Mulè Stagno

Proof Reader:

Renee Laiviera

Typing u Distribuzzjoni:

Marica Attard Cassar

IL-KUNSILL

President:

Anthony Mulè Stagno

Vici President:

Saviour Attard

Segretarju:

Anthony Deguara

Ass. Segretarju:

Maurice DeGaetano

Teżorier:

Godwin C. Micallef

Segretarju Internazzjonali u PRO:

Peter Paul Bonnici

Membri:

Doris Aquilina

John P. Bonnici

Lino Debono

Dr. Anthony De Giovanni

Mary Ann Mizzi

Carmelo Sammut

Andrew Caruana Co-Opted

HINIJIET TAL-UFFIĊĊJU GĦALL-PUBBLIKU

Ċemplu għall-appuntament mit-Tnejn sal-Ġimgħa
09:00 - 12:00

**KUNSILL
NAZZJONALI
TAL-ANZJANI**

**INDIRIZZ POSTALI
'L-Anzjani Llum'
Kunsill Nazzjonali tal-Anzjani
Triq Dom Mawru Inguanez,
Birkirkara - BKR 4811
Tel: 21 243860, 27 350271
E-mail: kna@onvol.net
www.kna.org.mt
Issettjat u Stampat: Bonnici's Press
36, Triq San Pawl, Valletta**

EDITORJAL

Hbieb Anzjani, Insellmilkom Jikteb Vincent Piccinino - Editur

Meta kont żgħir, kont nattendi l-Azzjoni Kattolika. Illum, ma rridx ngħid li jiddispjaċini li ma kontx immur il-Mużew, minflok l-Azzjoni Kattolika, bħal hafna tfal oħrajn ta' żmien, għax, fil-fatt, ma jiddispjaċini xejn għax inhoss li, f'Palazzo Carafa, għamilt hafna hbieb, li għadni hbieb magħhom sal-lum stess, kif ukoll hadt bosta esperjenzi sbieħ u anki utli għall-hajja. Imma, kieku kont immur il-Mużew, kien ikolli x-xorti u l-privileġġ li niltaqa' ma' u nisma'

l-kelma tal-uniku qaddis Malti (s'issa) San Ġorġ Preca. Meta niftakar li, matul l-ewwel sittax-il sena ta' hajti, San Ġorġ Preca kien għadu haj u jien qatt ma messitni x-xorti li niltaqa' miegħu inhoss għafsa ta' qalb kbira. L-istess haġa ġratli fil-kaz ta' saċerdot twajjeb ieħor, il-Poeta Nazzjonali, il-Monsinjur Dun Karm Psaila; ieħor dan li ħalliena fl-1961, meta jien diġà kelli sittax-il sena, imma li qatt ma kelli x-xorti niltaqa' miegħu personalment u, l-istess, illum, din il-haġa nqisha bħala opportunità mitlufa. Illum irtirat mix-xogħol u qed immur il-mużew. Anzi, qed immur iktar minn mużew wiehed għax, fejn qabel qajla kont insib ċans nidhol, u noqgħod indur, ġo xi mużew, illum għandi l-hin immur u ndum kemm irrid. U dort il-mużewijiet kollha li għandna f'din in-naqra ta' gżira, tafux. Mill-Mużew Nazzjonali u l-Mużew tal-Arti sal-Mużew Marittimu u dak tal-Katidral. Kollha, minbarra dak tal-*Verbum dei caro factum est* u, allura, bqajt ma ltqajtx ma' San Ġorġ Preca.

U issa għandna l-Muza; mużew ġdid li qiegħed fl-*Auberge d'Italie*, fi Strada Merkanti, fejn, fi żmienna, kien hemm l-Uffiċċju tal-Posta, biex niftiehm; li reġgħet infethet dan l-aħħar wara perjodu twil ta' restawr. Fih hemm miġburin hafna mit-teżori artistici li għandna f'pajjiżna; hafna minnhom, li kienu għadhom ma sabux posthom f'mużew qabel. Hemm ukoll diversi abbozzi tal-iskultur famuż Malti, iż-Żebbuġi, Antonio Sciortino. Żgur li huwa ta' min iżuru. Inizzjattiva hełwa tħabbret ukoll dan l-aħħar li, permezz tagħha, in-neputijiet tagħna jistgħu jidhlu b'xejn u, mhux biss, imma, magħhom, kull wiehed minnhom, jista' jdaħħal sa żewġ anzjani li jidhlu miegħu jew magħha b'xejn ukoll. Inizzjattiva bħal din tghin mhux f'it biex tħajjar kemm iktar tfal kif ukoll kbar iżuru l-mużewijiet tagħna. Ahna, meta nkunu barra minn Malta, nuru ċerta heġġa biex inżuru l-*British Museum*, is-*Science Museum*, il-*Victoria and Albert Museum*, il-Mużew tal-Vatikan, il-*Louvre* u anki l-*Prado*. Allura tagħna għax le?

U, la qed nitkellmu fuq il-mużewijiet, mel' isimgħu din. Wiehed bidwi ma kienx jidhlo il-Belt ħlief darba kultant għal xi qadja. Meta kien jgħaddi minn quddiem il-Mużew Nazzjonali fi Triq ir-Repubblika, b'dik il-faċċata imponenti bil-kolonna eċċetra, kien jieqaf iħares skantat. Dejjem xtaq jidhlo jarah imma qatt ma sab il-hin. Darba daħal il-Belt għalxejn, għax ma nqediex, u fettillu jaqta' z-żarda u jidhlo idur dawra l-Mużew. Beda fl-ewwel taqsima; dik dwar il-Preistorja. Fost kollox, ra skeletru uman. Dam f'it iħares lejha u, meta resaq lejha wiehed mill-kustodji tal-Mużew, staqsieh għaliex kien qiegħed hemm. "Dak skeletru ta' raġel li kien jgħix hawn Malta kważi għaxart elef sena ilu!" qallu l-kustodju b'ċerta solennità. Hdejn l-iskeletru, kien hemm tabella li fuqha kien hemm miktub 7500 B.C. "Illaħwa," qallu skantat il-bidwi; "anki n-numru tal-karozza li qatlitu għandkom?"

Is-saħħa u s-sliem lil kulhadd.

LAQGHĠ ĠENERALI ANNWALI TAL-KUNSILL NAZZJONALI TAL-ANZJANI li saret fis-16 ta' Marzu 2019

RAPPORT AMMINISTRATTIV TAS-SENA 2018

Il-laqgħat tal-Kunsill dejjem baqgħu jsiru kull l-ewwel Tnejn ta' kull xahar fl-Uffiċċju tal-Kunsill B'Kara. L-ewwel laqgħa tal-Kunsill għas-sena 2018/2019 inżammet nhar it-Tnejn 2 t'April, 2018. Eċċezzjoni kienet il-laqgħa t'Awissu, ma saritx għax ma sibniex ġurnata li jintlaħaq kworum. L-attendenza tal-Membri għal-laqgħat matul is-sena kienet tajba (ara Appendiċi A).

Din is-sena kellna diversi riżenji minn Membri tal-Kunsill. Ir-riżenja tas-Sur Vincent Piccinino minhabba raġunijiet ta' saħħa, u li postu fuq il-Kunsill hadu Dr. Anthony De Giovanni maħtur mill-istess Għaqda tal-Veterani Laburista skont l-Istatut. Is-Sur Piccinino offra li kien lest li jibqa' jagħmel ix-xogħol ta' editur tal-*magazine*, *L-Anzjani Llum* għax dak huwa xogħol li jista' jagħmlu bil-kwiet mid-dar b'kollaborazzjoni u appoġġ shih tal-Bord Editorjali. Il-Kunsill aċċetta din l-offerta. F'Diċembru ta' 2018 kellna wkoll ir-riżenja, tas-Sur Adrian Cutajar, minhabba raġunijiet personali. Hu kien qed jirrapreżenta l-Għaqdiet tal-Knisja u kien ġie maħtur fuq il-Kunsill fil-Laqgħa Generali Annwali 2017, għalhekk avvicijnajna lil Kurja biex jintela postu. Peress li din is-sena tmiss l-Elezzjoni għall-Kunsill tal-Anzjani Ġdid, iddeċiedew li jaħtru persuna f'dak iż-żmien. Kellna wkoll ir-riżenja taż-żewġ membri nominati mill-Gvern li n-nomina tagħhom għalqet fl-aħħar ta' Diċembru 2017, dawn kienu s-Sur Anton Cremona u s-Sinjura Renee Laiviera. Posthom ġew mehuda mis-Sur John P. Bonnici u s-Sur Carmelo Sammut. Is-Sinjura Laiviera offriet ukoll li kienet lesta li tibqa' tagħmel ix-xogħol ta' *Proof Reader* tal-Fuljett '*L-Anzjani Llum*', u l-Kunsill aċċetta din l-offerta b'appoġġ shih mill-Bord Editorjali. Nixtieq minn hawn niżzi hajar lil dawn il-persuni tas-sehem tagħhom fuq il-Kunsill.

Tul dan il-perijodu sar hafna xogħol fejjiedi mill-Membri tal-Kunsill sabiex naraw kif dejjem intejbu il-kundizzjonijiet fejn jirrigwardja l-harsien u l-bżonnijiet tal-anzjani, kif ukoll il-pensjonijiet tal-Anzjani Maltin u Għawdxin. Forsi ta' min ifakkar li x-xogħol tal-Kunsill isir b'sagrifiċċju u responsabbiltà kbira u fuq bażi volontarja. Kellna diversi attivitajiet kemm lokali u kemm barra minn Malta, speċjalment fi Brussell. Il-Kunsill huwa Affiljat mal-Għaqda tal-AGE Platform Europe fejn Saviour Attard hu wkoll membru fil-Kunsill ta' din l-istess Għaqda. Membri oħra mill-Kunsill li huma nominati bhala Esperti fuq l-AGE Platform Europe kellhom bosta korrisondenza u laqgħat fejn attendew u taw sehemhom għal-laqgħat anki fi Brussell.

Kellna wkoll kuntatti mal-Onor. Michael Falzon, Ministru għall-Familja, Drittijiet tat-Tfal u Solidarjeta' Soċjali, diversi laqgħat mal-Onor. Anthony Agius Decelis, Segretarju Parlamentari għal Persuni b'Disabilità u Anzjanita' Attiva, u mal-Onor. Dr. Maria Deguara, *Shadow Cabinet* kelliema tal-Oppożizzjoni dwar Anzjanita' Attiva, Persuni b'Disabilità u l-Glieda kontra d-Dipendenzi u l-Vizzji. Laqgħat oħra mal-Kap tal-Partit Demokratiku, Dr. Anthony Buttugieg, li flimkien miegħu ġie wkoll Dr. Godfrey Farrugia, mal-MEP's, Dr. Francis Zammit Dimech, Mrs. Marlene Mizzi, Dr. Roberta Metsola. Fejn fost taħditiet neċessarji tajnihom il-Lista ta' Proposti li għamel il-Kunsill.

Fost laqgħat oħra l' attendejna u hadna sehem attiv fihom huma:

Attivitajiet mill-Gvern, mill-Partit Laburista, l-Partit Nazzjonalista u mill-AGE Platform. Attendejna ukoll laqgħat Ġenerali Annwali ta' Għaqdiet Affiljati mal-Kunsill, kif ukoll l-Assemblea Ġenerali Annwali tal-AGE Europe fi Brussell u diversi *Seminars*, Konferenzi, *Business Breakfast* ta' diversi entitajiet, u taħditit ġewwa Malta. *Irrispondejna diversi Questionnaires* kemm f'malta kif ukoll ta' barra minn

Malta.

Laqgħat oħra kienu mall-Active Ageing, mall-Malta EU Steering & Action Committee (MEUSAC), mall-Malta Council for Economic and Social Development (MCESD), man-National Commission for the Promotion of Equality (NCPE), tal-Aging with Dignity tal-President's Foundation. Għat-tnedija għal-Premju Anzjanità Attiva, kif ukoll għall-Premju Anzjanità Attiva 2018. Għall-Quddiesa, organizzata mill-Caritas, fl-okkażjoni ta' Jum l-Anzjani, għall-Pre-Budget 2019.

Hidmiet:

- Anthony Mulè Stagno gie mistieden biex jagħmel diversi taħditiet tul is-sena lill-Għaqda tal-anzjani tal-Parroċċa ta' Santa Marija ta' Birkirkara.
- Peter Paul Bonnici attenda għal-Laqgħa ġewwa Brussell fuq COST/ROSE net u Task Forces fuq Poverty & Social Inclusion
- Peter Paul Bonnici attenda għal Annual Women's Day – We Lead Together tan-Nisa Laburisti.
- Peter Paul Bonnici attenda laqgħa fuq Citizens' Dialogue on the EU Budget (Multiannual Financial Framework) and the Future of Europe.
- Saviour Attard ipparteċipa fuq il webinar on older people's human rights at United Nations
- Anthony Mulè Stagno kellu Korrispondenza mat-Task Force dwar 'My Expertise'
- Anthony Mulè Stagno, Anthony Deguara u Peter Paul Bonnici attendew għall-Prezentazzjoni tar-Rapport li għamlu il-Kumpanija PKF rigward il-Pensjonijiet, il-Poverta u Esklużjoni Soċjali. Anthony Mulè Stagno gie mistieden għal-programm 'Skjetti' is-sugġet kien 'In-nanniet ta' żminijietna u x'irwol għandhom in-nanniet fil-familja'.
- Saviour Attard ippreżenta l-materjal tal-QUESTIONNAIRE ON APPLICATION OF COUNCIL OF EUROPE
- Peter Paul Bonnici baġħat Press Release lil Gazzetti lokali rigward 'Direttiva għal Bilanċ bejn Xogħol u Hajja'. Baġħat ukoll lil Philippe Seidel Malta's Feedback Proposal: li rċieva minn għand l-Onor. Evarist Bartolo, Ministru għall-Ēdukazzjoni u x-Xogħol rigward din id-direttiva.
- Anthony Mulè Stagno attenda laqgħa tal-Stakeholders' Consultation on the National Strategy for Electronic Payments with Consumers.
- Saviour Attard attenda għal-Konferenza – Social Realities in Malta
- Saviour Attard qassam il-Mainfesto for European Parliament Elections 2019 – Achieving equal Rights and Dignity for Older Persons li rċievejna minn għand l-AGE Platform Europe lil MEPs ta' Malta kollha kif ukoll li Seg. Par. Agius Decelis u lil-Prim Ministru ta' Malta.
- Doris Aquilina attendiet għal Public Consultation rigward Carers - biex niproteġu lill Anzjani u li l-Carers ikunu gradwati għax-xogħol tagħhom. Qeda ssir problema li jinstabu carers għal-anzjani u għalhekk qed jiġu impjegati Phillipini u Indjani.
- Anthony Mulè Stagno, Saviour Attard, Anthony Deguara u Caruana Andrew attendew għal Participation in Research Project – FXB Building Qormi.
- Saviour Attard attenda għal-Kunċert u l-Quddiesa ta' Jum l-Indipendenza.
- Saviour Attard u Peter Paul Bonnici attendew għal Pre-Budget 2019 Consultation Business Breakfast imtella' mill-Ministeru tal-Finanzi.
- Saviour Attard, Peter Paul Bonnici u Anthony Deguara attendew għall-Quddiesa li l-Caritas Malta torganizza kull sena fil-Jum Dinji tal-Anzjani.
- Anthony Mulè Stagno, Anthony Deguara, Peter Paul Bonnici, Doris Aquilina u John Bonnici attendew għaċ-Ċerimonja tal-ġhoti tal-Premju Anzjanità Attiva 2018.
- Saviour Attard u Peter Paul Bonnici attendew għall-Business Event rigward il-Pilastru Ewropew tad-Drittijiet Soċjali.
- Anthony Mulè Stagno kiteb fuq il-Budget Reactions u deheret fuq il-gazzetta Independent tal-Ħadd, 27 ta' Ottubru 2018.
- Saviour Attard attenda għall AGE Council Meeting, kif ukoll għal COST Action on Ageism Final Conference ġewwa Brussel.
- Saviour Attard attenda għaċ-Ċelebrazzjoni Ewkaristika ta' Radd il-Ħajr, f'għeluq il-50 sena mit-twaqqif ta' Caritas Malta.
- Saviour Attard attenda għall-Konsultazzjonijiet maċ-ċittadini bit-tema, 'Għid tiegħek dwar l-Ewropa' li giet organizzata mill MEUSAC.
- Saviour Attard attenda għal quddiesa tal-okkażjoni ta' Jum it-Tifkira.
- Doris Aquilina giet mistiedna mill-MEUSAC biex tmur Brussel għal-Seminar ta' ġurnata bl-isem 'What Europe can do for the Citizens'.
- Doris Aquilina, Anthony Deguara u Andrew Caruana attendew għal Konferenza 'International Institute on Ageing United Nations Malta', li giet imtella mid-Department of Gerontology Faculty for Social Wellbeing, University of Malta.
- Il-President Anthony Mulè Stagno flimkien mal-Eżekuttiv tal-Kunsill attendew f'diversi granet biex jagħtu l-Awguri tal-Ewwel tas-Sena.
- Ircievejna minn għand Dr. Raymond Xerri – Director, Directorate for Maltese Living Abroad, li tittratta fuq Implementation of Cabinet Memo 132/XIII/17 – Early Warning / Maltese Living Abroad in each Government Ministry and Certain Entities. Fejn id-Direttorjat xtaq li żewġ membri mill-KNA jkunu fuq dan il-Kumitat. Waqt il-Laqgħa tal-Kunsill gie deċis li Anthony Mulè Stagno jkun l-Uffiċjal Nominat u Doris Aquilina tkun bħala Uffiċjal Sostitut.

- Tul is-sena saru hafna Sotto-Kumitati bejn il-membri biex jaħdmu flimkien fuq diversi proġetti, u hidmiet fil-Kunsill.
- Din is-sena ġejna avvżati mis-Segretarju Parlamentari għal Persuni b'Disabilità u Anzjanità Attiva l-Onor. Anthony Agius Decelis, li il badġit vote 5051 għall-Kunsill Nazzjonali tal-Anzjani din is-sena ser ikun ta' €14,000, żieda ta' €4,000 li jibqgħu jingħataw tul is-sena li ġejjen.
- Fid-29 ta' Settembru, saret Konferenza Nazzjonali 'Anzjani – Ġustizzja Soċjali jew Esklużjoni? Imtella' mill-Kunsill flimkien mas-Segretarju Parlamentari għal-Persuni b'Disabilità u Anzjanità Attiva. Fejn kienet suċċess u attendew bosta nies għaliha.
- Bejn it-18 u l-20 ta' Ottubru, il-Kunsill flimkien mas-Segretarju Parlamentari għal Persuni b'Disabilità u Anzjanità Attiva u bl-għajjnuna tal-ħaddiema mill-Ministeru għall-Familja, Drittijiet tat-Tfal u Solidarjeta' Soċjali, tellajna Wirja ta' Arti u Artigjanat – Tradizzjonijiet tal-Anzjani, mill-anzjani għall-anzjani, fil-Bitha ta' Palazzo Ferreria, il-Belt, Valletta. Din il-Wirja kienet suċċess fejn żaruha nies mhux biss minn Malta iżda ukoll hafna barranin.
- Waqt il-Laqqha Ġenerali Annwali tas-sena l-oħra tressqu għall-approvazzjoni l-Emendi tal-Istatut tal-Kunsill. Kōmplenja naħdmu fuqhom mal-membri l-ġodda tal-KNA, issa tlestew u kif tafu tqassmu llum stess.
- Fost il-hidmiet tal-Kunsill irrid insemmi l-Fuljett, 'L-Anzjani Llum' li bqajna nipublikawh kull 3 xhur bil-hidma fejjieda tal-Editor flimkien mal-Bord Editorjali u s-Segretarja Amministrattiva. Nixtieq ukoll nieħu din l-okkażjoni biex niringrazzja li dawk kollha li taw xi donazzjoni. Imma ma rridx ninsa lil dawk li taw donazzjoni biex nagħmlulhom xi promozzjoni. Bgħatna ittra rigward il-protezzjoni tad-data magħrufa bhala GDPR lil kull minn jircievi dan il-Fuljett. Tul din is-sena anki s-sit elettroniku baqa' jiġi aġġornat regolarment.

Ma nistax nagħlaq mingħajr ma niżzi ħajr lill-membri kollha tal-Kunsill tax-xogħol siewi tagħhom u l-għajjnuna li dejjem sibt minnhom fil-qadi ta' dmirijiet bhala Segretarju. U fl-aħħar, imma żgur mhux l-inqas, ħajr lis-Segretarja Amministrattiva, is-Sinjura Marica Attard Cassar, għax-xogħol u l-appoġġ li dejjem tagħti lill-Kunsill u l-għajjnuna li jien personalment dejjem sibt minnha.

Grazzi

Anthony Deguara
Segretarju

APPREZZAMENT

Chev. Dr. Herbert Messina Ferrante 1938 -2018

Fil-31 ta' Diċembru 2018, thabbret il-mewt ta' Dr. Herbert Messina Ferrante. Huwa kien membru fil-Kunsill Nazzjonali tal-Anzjani wara li kien ġie maħtur fl-Assemblea Ġenerali Annwali tal-Kunsill f'Marzu tal-2011, mill-Għaqda tal-APAN fejn kien ukoll President tal-istess Għaqda. Huwa dam membru fil-Kunsill għal 5 snin fejn dejjem ħadem u ta għajjnuna fejjieda tul dan iż-żmien. Dr. Messina Ferrante li kien dentist magħruf u kien ukoll membru-fundatur tal-Għaqda Ewropea tad-Dentistrija, għalliem u eżaminatur tad-dentistrija, fejn ngħata rikonoxximent mill-Għaqda Maltija tad-Dentistrija għall-50 sena ta' hidma u dedikazzjoni f'din il-professjoni.

Herbert Messina-Ferrante kien ukoll membru-fundatur tal-Għaqda tas-Self-Employed u president tagħha fis-snin 1970. Fis-Sliema Wanderers FC, hu kien President u kellu wkoll karigi oħrajn, fosthom rappreżentant fuq il-Malta Football Association fejn kien Viċi President u ppresieda wkoll diversi bordijiet.

Barra minn dan, kien ukoll kunsillier fil-Kunsill Lokali ta' H'Attard u ħadem għat-tim tal-futbol Sliema Wanderers FC. Fl-2012, il-President Emeritu George Abela ħatru membru tal-Ordni Nazzjonali tal-Mertu.

Il-President u l-membri tal-Kunsill Nazzjonali tal-Anzjani bagħtu l-Kondonjanzi lill-qrabathu kif ukoll attendew għal funeral tiegħu fejn tawh l-aħħar tisliema.

Dan l-apprezzament qiegħed jiġi muri issa fuq dan il-fuljett minnħabba li d-data ta' meta miet Dr. Messina Ferrante, il-fuljett ta' Jannar-Marzu kien diġa lest u tqassam.

Kelmtejn ma' Helen

Helen Mallia
Kummissarju għall-Anzjani

Kemm nafu napprezzaw

Kif intom hbieb? Nittama li kull wiehed u wahda minnkom tinsabu tajbin biex, bhas-soltu, insibu ftit tal-hin halli, flimkien, naħsbu daqsxejn dwar kif nistgħu nirrangaw ,jew intejbu xi haġa f'ħajjitna għax, sewwa jgħid il-qawl Malti, li qatt mhu tard wisq biex tbiddel u tirranġa dak kollu li tista'. Nittama li ma ħsadkomx illum imma, meta għaddieli dan il-ħsieb minn mohħi, xtaqt naqsmu magħkom u dan qegħda naghmlu għax tant għaddejjin b'ħajja mgħaġġla li, illum, qegħdin nitilfu l-pjaċiri li l-ħajja taf toffriela.

Stenna ftit hej; jien mhux qegħda nirreferi għal xi rebħa tal-lottu jew *super five* jew xi ġita ta, għax dawk naħseb li kulhadd ikun jixtieqhom minn żmien għal żmien. Li nixtieq nikteb dwarhom illum huma dawk l-affarijiet, kemm żgħar kif ukoll kbar, li forsi tant drajnihom li saru parti minn ħajjitna u li, għalhekk, m'għadniex nagħtuhom l-apprezzament li jisthoqqilhom.

Qatt waqafna naħsbu ftit fuq is-servizzi li nużaw il-hin kollu u kemm ħsieb u xogħol jirrikjedu biex jaslu għandna? Perezempju, l-ilma; kemm hi haġa faċli li nifthu l-vit u jkollna l-ilma hux! Imma qatt għaddielna minn mohħna kemm xogħol u spejjeż huma involuti biex dak l-ilma jasal għandna? l-istess nistgħu ngħidu għall-elettriku. Kemm ma napprezzawhomx hux u kemm noħduhom *for granted*, kif jgħid l-Ingliz! Imma kif niġġenu meta, għal xi raġuni jew oħra, ma nsibuhomx! X'nervi naghmlu u x'deni jkollna meta nifthu l-vit u l-ilma ma jġix jew nixgħelu *s-switch* u nsibu li mar id-dawl! Jekk intom bħali, tibdew iċċemplu kullimkien biex, forsi, jgħidulkom li dalwaqt jerġa' jkollna s-servizz.

Għadni ma semmejt xejn dwar is-servizz tat-*telephone* peress li llum nistgħu ninqadew bil-*mobile* u, għaldaqstant, għandna alternattiva oħra għalih. Imma, qabel ġie l-*mobile*, dan ukoll kien servizz essenzjali ħafna għalina.

Imbagħad għandna wkoll dak l-imbieriek *television* li mingħajru wkoll ma ngħaddux. Tafu kemm xogħol jirrikjedi biex iwasslulna l-aħbarijiet u l-programmi l-oħrajn kollha li naraw ta' kuljum fil-kumdità ta' darna?

Ma' dawn is-servizzi li semmejt, nistgħu inżidu ħafn' aktar bħal, ngħidu aħna, it-trasport, kemm dak bil-baħar biex iwasslilna l-prodotti kollha li nixtru; kemm tal-ajru biex inkunu nistgħu immorru xi vaganza u, b'hekk, naraw wkoll parti ċkejna oħra minn din id-dinja tagħna; kif ukoll it-tasport bl-art, jġifieri, it-trasport pubbliku jew, aħjar, il-karrozzi tal-linja li jwassluna kull fejn inkunu rridu mmorru.

U ma ninsewx is-servizz tal-Posta li, permezz tiegħu, shana u xita, il-pustieri dejjem iwasslulna l-ittri sa wara l-bieb u jifgħuhomlna, tista' tgħid, f'hoġorna. Għandna nkunu grati lejn dawn in-nies kollha li jagħtuna dawn is-servizzi għax dawn huma servizzi pubbliċi issussidjati mill-gvern u, kieku ma kienx hekk, kien ikollna nħallu ferm iżjed għalihom.

Imbagħad xi ngħidu għan-natura ta' madwarna? Veru, dik mhux magħmula mill-bniedem imma pprovdihelna b'xejn il-Ħallieq. Imma, qatt sibt ftit tal-hin biex thares ħarsa sewwa lejn fjura jew warda; anki jekk tkun salvaġġa? Xi ġmiel u x'perfezzjoni hux? Magħhom, hemm ukoll il-pjanti ta' kull daqs u għamla; hemm is-siġar, kemm dawk li jagħtuna l-frott kif ukoll dawk li jsebbħu kull fejn ikunu bil-ħdura u l-kobor tagħhom.

In-natura toffriela wkoll l-għasafar li jbellħuk bil-ġmiel ta' kuluri u bl-għana tagħhom. Magħhom inżid l-animali l-oħrajn kollha għax kull maħluq għandu s-sabiħ tiegħu, minbarra l-wirdien li lili jwerwirni u n-nemus li jaf jagħmel xalata minn demmek. Imma, xi trid tagħmel; dawn ukoll huma parti minn natura ta' madwarna. Kemm għandna x'nistgħu napprezzaw hux!

Issa, naraw nitbissmux ftit ukoll hbieb. Mela Lonzu kien wasal biex imur jiltaqa' mal-Ħallieq. Maġenbu l-isptar, kien hemm martu u t-tliet uliedu. Waqt li kien qiegħed jieħu l-aħħar nifsijiet, dar fuq ibnu l-kbir u qallu, "Marju, lilek se nħallilek il-vilel tal-Madliena." Wara, ħares lejn ibnu tan-nofs u qallu, "U inti Frans għandek il-*High Ridge* u l-madwar." Imbagħad, dar fuq it-tliet wiehed u, b'lehen miksur, qallu, "U lilek Ġorġ se nħallilek kulma għandna s-Swieqi." Mistagħġba u impressjonata, in-*nurse*, li kienet qegħda ddu b'Lonzu, daret fuq martu u qaltilha, "Anzi, għandek tassew biex tiżziħajr 'l Alla sinjura, li r-raġel tiegħek huwa daqstant sinjur! Min jaf kemm thossok ixxurtjata li, għall-inqas, jista' jqassam dan il-ġid kollu! Imma wiċċ il-mara ried jisplodi x'hin wegħbitha, "Sinjura? Ixxurtjata? Ġid? Int bis-serjetà? Dawk ir-rotot fejn iqassam iċ-ċilindri tal-*gas*!"

Għal-lum daqshekk hbieb. Saħhiet.

Helen

L-Aħħar Ċena ta' Ġesù

kitba ta' Fr Charles Buttigieg

Il-Ġrajja tal-Esodu

L-ikla tal-Għid tal-Lhud kienet tfakkarhom fil-ġrajja memorabbli tal-imħabba infinita t'Alla li għaddihom mill-mogħdija tal-mewt għall-ħajja. Ilkoll nafu kemm il-poplu t'Alla kien qed ibati ġewwa l-Eġittu u, għalhekk, Alla sejjaħ lil Mosè biex johroġ lill-poplu tiegħu mill-jasar. Naraw, però, ir-resistenza tal-Fargħuni tal-Eġittu. Għalhekk, Alla bagħat l-għaxar kastigi fuq l-Eġittu: l-ilma jsir demm, iż-żringijiet, in-nemus, id-dubbien, il-pesta, l-infafet, is-silġ, il-ġurati, id-dlam u, l-aħħar wieħed, il-kastig il-kbir, il-mewt tal-iben il-kbir fid-djar tal-Eġizzjani. Huwa f'dan il-kuntest ta' din il-ġrajja li l-Anġlu tal-Mewt jaqbeż (għalhekk *pass-over*) id-djar fejn kien hemm il-Lhud u jsalva littfal tagħhom u joqtol it-tfal tal-Eġizzjani, fosthom it-tifel il-kbir tal-Fargħuni u, b'hekk, wassal lil dan tal-aħħar biex iħalli lill-Lhud jitolqu minn pajjiż u jaqsmu l-Baħar l-Aħmar (fejn illum hemm il-Golf ta' Aqaba). Huwa smat li l-Lhud li ħarġu mill-Eġittu kienu jammontaw għal madwar żewġ miljun għax l-Esodu jindika li, l-irġiel biss, kienu sitt mitt elf. Dan ġara madwar is-sena 1400 Q.K. Skont l-Università ta' *Chicago*, id-data preċiża tal-Esodu hija l-20 t'April tas-sena 1488 Q.K.

Però, f'dik il-lejla, qabel jiġi l-Anġlu tal-Mewt, fuq ordni t'Alla, il-Lhud riedu jagħmlu ikla u riedhom jagħmluha u jfakkruha kull sena matul il-lejl ta' bejn l-14 u l-15 tax-xaħar ta' Abib, li hu Marzu u April tagħna, bħala l-ġrajja tal-ħelsien tagħhom. Sa minn ħamest ijiem qabel, kull familja kellha tipprepara ħaruf. Fejn kien hemm familji żgħar, dawn setgħu jingħaqdu ma' xulxin għal din l-ikla tal-ħaruf; bejn wieħed u ieħor, ħaruf wieħed kien iservi għal għaxra minn nies. Il-ħaruf ried ikun bla difett u ta' madwar sena. Imbagħad, kien jinqatel fl-14 tax-xaħar, bejn waranofsinar u filgħaxija, u ma tinkisirlu ebda għadma u kienu jiskarnawh u ma jhallulux demm ġo fih għax huma ma setgħux jieklu laħam bid-demm. Id-demm kien xi ħaġa sagra t'Alla, kien fih il-ħajja u jagħti l-ħajja lill-ġisem.

Dakinhar tal-Esodu, mid-demm tal-ħaruf, il-Lhud li kienu lesti biex jitolqu mill-Eġittu, ċappsu l-ġnub u l-blata tal-bieb tad-dar tagħhom halli, x'ħin jgħaddi l-Anġlu tal-Mewt u jara l-blajjet imċappsin bid-demm, jibqa' għaddej u ma jidholx fid-dar biex jagħmel ħerba. Il-laħam tal-ħaruf kieluh mixwi u, miegħu, kielu l-ħobż bla ħmira għax ma kellhomx ċans joqogħdu jistennew l-għaġna tikber kieku kellha l-ħmira; għalhekk ngħidu li kielu ħobż azzmu, u anki ħaxix morr biex ifakkarhom fit-tbatijiet li għaddew minnhom.

Ġesù jhejji l-Ikla

Fil-Vanġelu ta' San Luqa naraw li Ġesù ordna lil Pietru u lil Ġwanni biex jippreparaw l-Ikla tal-Għid. Kellhom isibu post f'Ġerusalemm fejn jagħmlu din l-ikla u huma sabu kamra kbira mgħammra b'kollox. Din kienet biċċa xogħol iebes meta tqis li, fi żmien l-Għid fi żmien Ġesù, f'Ġerusalemm kien ikun hemm madwar mitejn elf ruħ, b'kalkolu li kienu jinqatlu mal-ghoxrin elf ħaruf, li jfisser ukoll li kienu jsiru mal-ghoxrin elf ikla ġewwa Ġerusalemm. *Josephus* jikteb li, fis-sena 66 A.D., inqatlu iktar minn kwart ta' miljun ħaruf għall-Festa tal-Għid f'Ġerusalemm fejn aktarx li żaruha maż-żewġ miljun persuna. Mill-kliem li Ġesù jgħid lil Pietru u lil Gwanni: "Morru hejjulna l-Ikla tal-Għid halli nieklu l-ħaruf," juri li donnu Ġesù kien diġà qiegħed jindika lilu nnifsu bħala l-Ħaruf tas-Sagrificċju; huwa nnifsu bħala l-Ħaruf il-ġdid u mhux id-daqsxejn ta' ħaruf żgħir. Hawnhekk, huwa importanti li nsemmu li l-post tal-Ikla tal-Għid ried ikun nadif u mingħajr ħmieġ; il-post isir qisu d-Dar t'Alla u dawk kollha li jippartecipaw kienu jilbsu d-dinijita ta' saċerdoti. Għalhekk, wieħed iktar jifhem l-indafa u l-ħasil li jsir fid-djar tagħna qabel it-Tberik tal-Għid meta jiġi l-Kappillan jew l-Arcipriet biex ibierek id-djar tagħna.

L-Aħħar Ċena tal-Mulej

L-aħħar ċena kien il-mument meta Ġesù waqqaf żewġ sagramenti importanti: l-Ewkaristija u s-Saċerdozju. Infatti, Ġesù wera xewqa kbira li jagħmel din l-ikla mal-appostli. Kienet l-ikla tal-Għid tal-Lhud kif juruna San Matthew, San Mark u San Luqa fejn Ġesù huwa l-Ħaruf il-ġdid. Ġesù issa jieħu post il-ħaruf kif jurina biċ-ċar iktar San Ġwann fil-Vanġelu tiegħu meta Ġesù jinqatel fuq is-salib fl-istess ħin li kienu qegħdin jinqatlu l-ħrief għall-ikla tal-Għid tal-Lhud u, għalhekk, f'San Ġwann, l-ikla tal-Għid kienet antiċipata b'erba' u ghoxrin siegħa. Dan seta' jiġri biex jitqassmu l-folol kbar fl-Għid ġewwa Ġerusalemm.

L-ikla kienet tibda b'talba imbagħad jixorbu l-ewwel tazza nbid bħala bidu. Interessanti li kienu jixorbu erba' tazzi nbid waqt l-ikla u jieklu tliet darbiet mill-ħobż azzmu. Dan il-Lhud jagħmluh għax, fl-Esodu, insibu erba' azzonijiet li għamel Alla biex heles lill-poplu Lhudi: "Jiena noħroġkom, jiena neħliskom, jiena nifdikom u jiena niġbidkom lejja biex tkunu tiegħi." Imbagħad, kien isir il-ħasil tal-idejn u Ġesù, bħala l-kap tal-mejda, għamel il-ħasil tar-riglejn fejn, f'San Ġwann, għandna seba' verbi jew azzonijiet ta' qadi minn Kristu: qam, neħħa, ħa, rabat, ferra, hasel u xxotta. Ġesù qasam u qal il-kliem tal-konsagrizzjoni fuq it-tielet ħobż azzmu: "Dan hu ġismi li jingħata għalikom," u fuq it-tazza nbid ta' radd il-ħajr (il-kalċi ta' radd il-ħajr fejn seta' wieħed iżid xi ffit ilma) "il-kalċi tal-Patt il-ġdid,

b'demmi; id-demmi li jixxerred għalikom." Ġuda l-Iskarjota kien diġà telaq hawnhekk u, għalhekk, ma kienx preżenti għat-twaqqif tal-Ewkaristija. San Pawl, fl-ittri tiegħu, isejjaħ l-aħħar ċena bħala l-Ikła tal-Mulej u l-Ewkaristija.

Henjin ahna

L-aħħar ċena turi wkoll l-Ewkaristija bħala servizz li jsejhlina biex naqdu lil xulxin, bħala kommunità lesta biex taqdi lill-proxxmu. San Ġwann isemmi fid-dettal il-mument sabiħ meta Ġesù jaħsel riglejn l-appostli qabel l-ikla. Dan

jirrifletti wkoll il-kmand li nsibu fil-ktieb tal-Esodu: "Il-qassisin iridu jaħslu jdejhom u riglejhom qabel is-servizz." Infatti, biex tassew tagħmel sens fil-hajja tagħna, l-Ewkaristija trid twassalna għad-djkonija u għall-karità. Dan huwa l-kobor tal-Ewkaristija li Alla, li ħalaq kolloxx, jinzel fil-qlub tagħna, isir parti minna u jnaddafna mid-dnub u mill-miżerja tagħna. Henjin ahna tassew li dejjem inkunu mistiedna għal din il-Mejda tal-Ħaruf u, b'hekk, inkunu qegħdin ngħixu tassew il-qawmien li għabilna Kristu.

Il-ferħ tassew!

kitba ta' Patri Mario Attard OFM Cap.

Min minna ma jridx li jkun ferħan jew ferħana? U, aktar ma nikbru fiż-żmien, jiġifieri fl-anzjanità tagħna, aktar inkunu rridu nkunu ferħanin. U bir-raġun! Jeżistu diversi riċetti tal-ferħ. Ovvjament, min jgħid haġa u min oħra. Bħalissa, ġietni riċetta li aqta' kemm laqtitni! U tant kemm laqtitni, li qtajtaha li naqsamha magħkom ukoll.

Din il-magħrufa riċetta tal-ferħ jagħtihielna l-famuż poeta u filosofu Ġermaniż Johann Wolfgang von Goethe (1749-1832). Goethe jgħid li, biex inkunu ferħanin, neħtiegu disa' ingredjenti. L-ewwel, saħħa biżżejjed biex naħdmu bil-pjaċir. Mela anki jien, bħala anzjan jew anzjana, ukoll naf għandi dik is-saħħa biex nagħmel xi xogħol. Tiskanta li, żgħir kemm hu żgħir dak ix-xogħol, jekk nimpenja ruhi fih, jien inkun kuntent. It-tieni, għana biżżejjed biex nilhqu mal-bżonnijiet tagħna. Tajba din! Illum, għall-grazzja t'Alla, f'pajjiżna, ahna l-anzjani għandna pensjoni biżżejjed biex inlahhqu mal-hajja. Dan mhux barka wkoll? It-tielet, qawwa biżżejjed biex naffrontaw id-diffikultajiet u nirbħuhom. U ahna, li nemmnu, x'qawwa aktar jista' jkollna minn dik li jagħtina l-Mulej? Mela kemm nagħmlu sewwa li mmorru għall-quddiesa u li, fuq kolloxx, nitolbu!

Ir-raba', grazzja biżżejjed biex inqerru dnubietna u ninsewhom. Din grazzja oħra ħbieb!, Inqerr dnubietni! U, bħala anzjani, ġieli jtilgħulna xi dnubiet li forsi nkunu insejna nqerruhom. Flimkien, u sintendi, ma' dnubiet oħra li, ta' bnedmin dgħajfa nwettqu. Mela, kemm nagħmel sewwa jekk inkun akkanit għall-qrar? Għax il-qrar, aqta' minn kemm piż jehlisna! Il-ħames, paċenzja biżżejjed biex nipperseveraw fil-ħidmiet tagħna għall-ġid tal-oħrajn. Tgħid għandna bżonnha l-paċenzja? Jekk taqta'! Kollha għandna bżonnha ħbieb. Imma, u nazzarda ngħid, l-aktar, meta nibdew nikbru fiż-żmien. Naf li mhux ċajta tafux li tieħu daqshekk paċenzja. L-aktar meta jibdew telgħin għax kelma ma tkunx miħaddta b'reqqa u bi mħabba jew jekk xi servizz jittardja xi ftit jew jekk xi ħadd joħodna bil-ħawda. Tibżawx! Kelma nieqsa aħjar minn kelma żejda. U hekk, l-affari, tibqa' miexja ħarir kemm jista' jkun.

Is-sitta, li jkollna karità biżżejjed biex nagħrfu t-tajjed li hemm fl-oħrajn. Anki hawn irridu nikbru mhux hażin ħuti! Irridu naraw it-tajjed tal-persuni li jgħinuna. Naf, kulħadd bil-karattru tiegħu. U xi persuni jafu jqabzuhielna wkoll. Imma x'nieħu jekk nidħol f'konflitt magħhom? Mela nagħmel sewwa jekk nara t-tajjed tagħhom halli, meta jiġu jgħinuni, dik l-esperjenza ma tkunx ta' toqol għalija u għalihom imma ta' paċi għalina ilkoll. Is-seba', imħabba biżżejjed li tqanqalna nagħmlu l-ġid u ngħinu lill-proxxmu fil-bżonn. Anki din hija importanti ħafna ħbieb! Hija l-imħabba li trid tgħinna biex, bħala anzjani, ma ningħalqux fid-dinja tagħna u nibqgħu midfunin ġewwa fina. X'nieħdu billi nibqgħu magħluqin fl-istorja tagħna? Xejn! Anzi, jiġrilna xi haġa ferm u ferm aġar. Għax nixjieħu qabel il-waqt. Għalhekk, għandna ninteressaw ruħna fl-oħrajn.

It-tmienja, fidi biżżejjed biex nagħmlu dan kollu għall-imħabba t'Alla. Anki hawn ukoll irridu nħallu l-fidi tagħna tgħinna halli nifhmu li ahna, il-ġid li l-Mulej jagħmel bina, anki mal-anzjani ħutna, inħallieh jagħmlu biss għall-imħabba u l-glorja Tiegħu. Ma jiswili xejn li nimxi biss fuq dak li nħoss. Jiġu mumentni fejn haġa tajba ma jkollix aptit nagħmilha bl-ebda mod. Imma, u dan l-istorja ta' ħajjitna għallmitulna bil-kbir, jekk ma nimxux bil-fidi u nibqgħu prigunieri ta' dak li nħossu, kif nistgħu tassew nimxu 'l quddiem fil-hajja?

Id-disa', tama biżżejjed biex inwarrbu minna kull biża' dwar il-futur. Kemm jiġuna mumentni fejn nitwerwru mill-futur. Veru? Nibdew naħsbu li jista' jiġrilna l-aġar fost l-aġar. Imma, bħalma kien qal Winston Churchill, ħafna beżgħat f'ħajjitna qatt ma jseħħu. X'ħasra li ngħaddu ħajjitna ninkwetaw u nkiddu saħħitna fuq ix-xejn! U, ngħid jien, dan jaqblilna nagħmluh? Illum ngħid le. Aktar u aktar meta wieħed iqis kemm il-hajja hija tabilhaqq sabiħa!

Mela, Mulej, għinni halli x-xjuħija tiegħi tkun mument sabiħ u qawwi fejn inkun nista' ngħixha b'ferħ kbir. Fakkarni dejjem f'dawn id-disa' ingredjenti meħtieġa biex ngħix dejjem ferħan. Amen.

Ittra lill-Editur

Minghand Nazju Abela minn Haż Żebbuġ

Fost l-artikli interessanti li qrajt fl-aħħar harġa ta' din ir-rivista, kien hemm dak tal-kuġin tiegħi, Victor Rizzo. Artiklu helu dwar karattri u tifikriet li jidher lura fiż-żmien tat-tfulija tiegħu fl-akkwati ta' Triq Santa Monika, ir-Raħal Ġdid. L-ewwel tifikira li rrakkonta, dik tal-barbier Pawlu Cannavo' bin-nota editorjali li xeħtet aktar dawl dwar dak li rrakkonta l-kuġin, tiftaħlek l-aptit biex tkun tixtieq taqra aktar minn dawn it-tifikriet. Meta spiċċajt naqra dan l-artiklu, nibtet fija x-xewqa li, anki jien, nikkontribwixxi xi żewġ versi għal dan il-magazin kif kont anki wiegħedt lill-Editur tar-rivista, il-ħabib tiegħi Vincent Piccinino.

Jien inħobb il-limerikki li jfakkruni fil-poeta Ghawdxi, Anton Buttigieg, ex-President tar-Repubblika ta' Malta, u li kien magħruf ħafna għal din it-tip ta' kitba. Mingħajr ma nippretendi li nilhaq il-livell ta' Anton Buttigieg, fettilli nittanta nikteb xi ftit jien ukoll u nibghathom lill-Editur biex, jekk jidherli li huma preżentabbli, jipubblikahom. Nittama li ma jidher fastidju bl-aħħar waħda u johodha bl-ispirtu li ktibtha. Issa f'idejh... u f'idejkom!

Limerikki:

Il-bejjiġh tal-ħalib

Tal-ħalib kont narah ta' kuljum;
ħalib tajjeb li, bih, tħossok tqum.
Żewġ mogħżiet fuq kull naħa
u, mingħajr qatt ma staħa,
jaħlibhomlok mingħajr xejn ma jdum.

Haddiem tan-nar

Hemm wieħed għan-nar speċjalista;
gigġifogu kemm tagħtik il-vista.
Murtali u kuluri
biex johroġ bl-unuri,
jirsisti ħa jlesti kemm jista'.

Fuq il-Monti

Fuq il-Monti n-nies tixtri u tiġġebbed
biex wara d-dar tiġri tmur tlebbet.
Ħaxix, ħut, bras u żraben.
sett platti jew taġen,
insomma, b'dak kollu li twebblet.

Il-politka

Hemm tal-Blu, tal-Oranġjo tal-Aħmar,
kif ukoll dawk li jzommu mal-Aħdar.
Kulhadd għandu raġun;
kulhadd moħħu fit-tmun
halli jirbaħ u jzommu sal-aħħar.

Fit-traffiku

Serbut twil ta' karozzi u muturi;
sinjal ġdid ta' kemm sirna sinjuri.
Siegħat trid tistenna
biex fl-aħħar, tithenna,
sadattant, kulhadd qisu d-duluri.

Piccinino l-Editur

Piccinin, l-editur tar-rivista
tant jirsisti u jaħdem kemm jista'.
Imma, darba fis-sena,
b'furur kbir jinfena;
f'San Duminku jkun żgur kapulista.

Nerġa' nkun fi ħdanek

Anthony Borg

Jewwilla jien mhux it-tifel tiegħek?
Jewwilla jien il-barrani?

Jien ibnek!
Għaliex hallejtni
bħal qasba tixxejjer mar-riħ?

Insejt ġufek
kemm feraħ u għola
hekk kif bija inti tqila ħriġt?

Le, le,
m'jienix il-barrani!
Jien ibnek!

APPELL

Nirringrazzjaw lil dawn is-Sinjuri li semghu l-appell tagħna u għoġobhom jagħmlu donazzjoni lill-Kunsill Nazzjonali tal-Anzjani biex jgħinuna nkopru ftit l-ispejjeż u biex inkomplu mexjin 'il quddiem fuq dan il-proġett fejjiedi għall-anzjani tagħna:

Is-Sinjura Mary Anne De Franco (Birgu) - €10.00
Is-Sinjura u s-Sinjura Bezzina (Msida) - €10.00
Is-Sinjura Connie Cini Previ (Hamrun) - €20.00
Is-Sin. L. Dimech (Valletta) - €5.00

J. H. (San Gwann) - €20.00
Is-Sinjorina Carmen Bonello (Siġġiewi) - €10
Is-Sinjura J. Farrugia Mahoney (Mosta) - €50
Għaqda Telemalta/Maltacom/Go - €50

Mill-ktieb tat-tifkiriet 'Fjuri li ma Jinxfux'

Kitba tal-Prof. Oliver Friggieri

Bukkett fjuri differenti

Fin-nofs tal-kamra, imdawwar issa b'erba' gandlieri bix-xemgħat mixgħulin, kien hemm in-nannu mdahħal f'tebut, bl-għatu tiegħu imserrah mal-ħajt. Kien hemm hafna fjuri. Iz-zija Ġuza haddnitni magħha u bisitni fuq ġbini, imbagħad tatni bukkett fjuri u qaltli biex inżommu f'idi sal-aħħar. Erba' miz-zijiet irġiel, fosthom missieri, baqgħu fil-kamra waqt li l-oħrajn bdew niżlin it-taraġ. Anki jien u z-zija Ġuza baqjna hemm għax iz-zija kellha tistenna lil kulhadd johroġ mill-appartament u ssakkar warajha. Xi hadd għalaq it-tebut u l-erba' zijiet refgħuh fuq spallejhom u bdew herġin. It-taraġ ma kienx wiesa' wisq u z-zijiet batew hafna biex niżzlu lin-nannu. Kien hemm xi rġiel barranin li għenuhom u, f'xi waqtiet, rajt hafna jdejn iżommu t-tebut biex ma jaħbatx mal-ħajt.

Fiċ-ċimiterju, iz-zija Ġuza baqgħet iżzommli idi sa ma wasalna hdejn il-qabar miftuħ. Imbagħad, telqitni ftit għax bdiet tibki hafna u riedet timsaħ id-dmugh bil-maktur. Jien qbadt b'idejja t-tnejn ma' djulha. Naf li kont qieghed nibza'. Kien hemm sikta kbira waqt li t-tebut kien niezel fil-hofra.

"Pa, pa," werżqet iz-zija Ġensina u xi hadd ghenha żżomm fuq saqajha għax kienet se taqa' fl-art.

"Issa, meta ngħidlek, ixhet il-bukkett fuqu," qaltli z-zija u ressqitni sa xifer il-hofra. Id-deffiena rabtuh bil-ħbula u bdew inizzluh qajl qajl sakemm taw skoss u l-kaxxa striehet.

"Issa, ibni, issa," qaltli z-zija Ġuza.

Fit-taxi, fi triqitna lura lejn l-appartament tan-nannu, hadd ma qal kelma. Iz-zija baqgħet thaddanni magħha l-hin kollu, donnha beżgħet li se tiflef lili wkoll.

"Issa jien ġejt waħdi," qalet.

"Tibzax zi, għandek iz-zijiet; dawk żgur jiġu jarawk."

"Iva, iva, ruħi, dażgur," u mbagħad waqfet u kompliet bi tnehida.

"Kulhadd irid imut zi. Mhux il-papa' tiegħek

biss, anki l-papa' tiegħi irid imut. U jien ukoll!"

"X'inti tghid, ruħi? Minn fejn ġibthom dawn il-ħsibijiet?"

"Mill-bierah 'l hawn zi."

"Tahsibx f'dawn il-hwejjeġ. Int

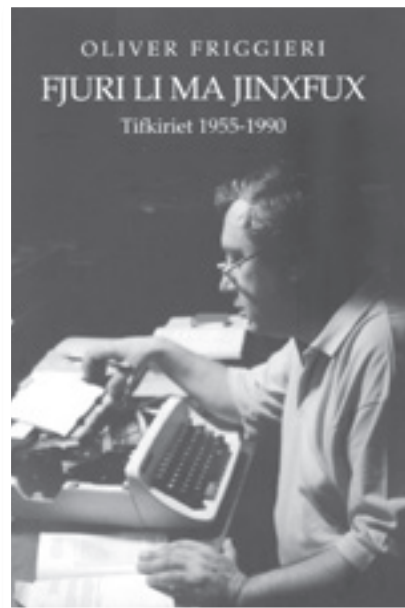
għadek żgħir u għandek bosta hwejjeġ sbieħ jistennewk."

Hekk kienet iz-zija u dawn kienu t-tagħlimiet li hadet mingħand in-nannu Pullu. Kien hemm hafna affarijiet li kienu tabù, fosthom il-mewt, imma mbagħad grajja bħal din kien ikollha tkisser kull ħajt f'daqqa waħda. Iz-zijiet kollha damu żmien twil jilbsu l-iswed bħala sinjal ta' luttu, bil-viżtu. Kien hemm żminijiet fissi kemm kellu jdum il-viżtu. Iz-zija Ġuza, madankollu, dejjem niftakarha tilbes ilbies skur, anki snin twal wara dan kollu.

Għand iz-zija Ġuza

"Illejla mur orqod għand iz-zija! Inti taf li tieħu pjaċir bik u, issa, ilek ġimagħtejn ma tersaq 'l hemm," qalli missieri waqt li baqa' minsub fuq il-mejda tal-ikel, jaqra l-gazzetta, idahħan u mohħu fija. Kienu għadhom kemm daqqu s-sitta ta' filgħaxija. L-arloġġi kollha tad-dar tagħna f'Balzunetta kienu jitqabblu mal-arloġġ tal-knisja u l-arloġġ tal-knisja ma kellux jiżbalja, imqar bi ftit sekondi.

"Mur il-Mużew u, meta tiġi, hu kollox miegħek u mur għand iz-zija. Thallihx jidlam iżzejjed. Tkun qieghda tistenniek u, qabel ma tasal inti, hi ma tidholx fil-friex. Thallihex imqajma zzejjed." U missieri baqa' sejjer b'sensiela ta' ordnijiet żgħar oħrajn li jien kont ili li tghallimthom bl-amment żmien twil.

IL-KUNSILL NAZZJONALI TAL-ANZJANI
JAWGURA
LILL-OMMIJET KOLLHA
L-ISBAH XEWQAT
F'JUM L-OMM

Anniversarji mużikali marbutin mas-sena 2019

Kitba ta' Peter Paul Ciantar

Bħalma dejjem għamilt f'dawn l-aħħar snin, inhobb li, l-ewwel kitba tiegħi tas-sena, tkun marbuta ma' anniversarji mużikali li jaħbtu fis-sena l-ġdida. Dawn jgħinu lill-organizzaturi tal-kunċerti biex jorbtu dawn l-anniversarji mal-preżentazzjonijiet mużikali tagħhom. Dan huwa l-għan ta' din il-kitba. Dawn l-anniversarji għandhom ikunu ta' ispirazzjoni fil-programmi tagħhom anki għax-xandara ta' programmi ta' mużika klassika. Jien hekk naqmel.

Jacques Offenbach

Twieled 200 sena ilu fl-20 ta' Ġunju, 1819. Twieled Cologne il-Ġermanja. Kien ta' nisel Lhudi-Ġermaniż imma, maż-żmien, sar ċittadin Franciż. Kompożitur ta' diversi operetti (nistgħu ngħidu li kważi holoq l-operetta) u vjolinċellista ċelebri. Xtaq li ismu jibqa' marbut mal-mużika serja imma miet fl-1880 ta' età żgħira (kellu 61 sena) qabel temm l-unika opra tiegħu u l-kapulavur kbir *The Tales of Hoffmann*. Influwenza diversi kompożituri oħrajn kbar fil-qasam tal-operetta, fosthom, lil Johann Strauss Jr. u lil Arthur Sullivan.

Franz von Suppè

Twieled ukoll 200 sena ilu fit-18 t'April, 1819. Kien ċittadin tal-Imperu Awstrijak. Ikkompona għadd ta' operetti brillanti (madwar 48 waħda) li, minnhom, *Boccaccio* biss baqgħet fir-repertorju. Imma l-overtures tagħhom u oħrajn għadhom haġġin fir-repertorju anki tal-aqwa orkestri. Miet fl-1895 fl-età ta' 76 sena.

Ruggiero Leoncavallo

Miet 100 sena ilu fid-9 t'Awwissu, 1919, ftit wara r-rewwixti f'pajjiżna tas-7 ta' Ġunju. Kellu 62 sena. L-aktar li baqa' jissemma huwa għall-opra verista tiegħu *I Pagliacci* għalkemm għandu opri oħra interessanti, fosthom, *Zazà* u *La Bohème* li qatt ma qabdet art minhabba dik bl-istess isem ta' Giacomo Puccini u li fittratta l-istess suġġett. Isem Leoncavallo (li għamel il-libretti għall-opri tiegħu) huwa marbut ukoll mal-għanja klassika tiegħu *Mattinata* li hi ddedikata lil Caruso li tagħha għamel l-ewwel rekording.

Nikolai Rimsky-Korsakov

Kompożitur Russu li twieled 175 sena ilu fis-sena 1844. Il-mużika tiegħu, b'dik l-orkestrazzjoni manjifika, tagħmlu wiehed mill-aqwa kompożituri Russi. Fil-fatt, huwa kien wiehed mill-famuż grupp ta' hames kompożituri Russi li kienu jiktbu fuq stil Russu u kienu wkoll imnebbħin mill-letteratura u mill-folklor Russu. Fost l-aqwa xogħlijiet tiegħu wiehed isemmi *Capriccio Espagnol*, *Pasqua Russa Overture*, *Scheherazade* u oħrajn. Miet fl-1908 fl-età ta' 64 sena.

Pablo de Sarasate

Twieled 175 sena ilu fis-sena 1844. Wiehed mill-aqwa vjolinisti. Kien Spanjol. Kien ukoll kompożitur u għamel diversi arrangamenti mużikali ta' xogħlijiet magħrufin bil-vjolin bħala solista, fosthom, fantasija mill-opra *Carmen* ta' Bizet. Miet fi Franza fl-età ta' 64 sena. Sarasate kellu vjolin *stradivarius* mill-aqwa. F'Pamplona, il-post fejn twieled, issir kompetizzjoni internazzjonali tal-vjolin. Pablo de Sarasate u Rimsky-Korsakov it-tnejn twieldu u mietu fl-istess sena.

Charles Widor

Twieled ukoll fis-sena 1844, 175 sena ilu. Barra li kien kompożitur, Widor kien ukoll organista kbir. Irnexxielu jgħaqqad iż-żewġ ingredjenti mużikali tiegħu (kompożitur u organista) f'għaxar sinfoniji li kkompona, miktubin għall-orgni biss. Ikkompona diversi xogħlijiet mużikali oħrajn, fosthom, kunċerti għall-pjanu, vjolin u anki għall-vjolinċell, *suites* orkestrali, għanjiet klassiċi u mużika *da camera*. Miet ta' 93 sena f'Marzu, 1937.

Hawn tajjeb li nsemmu li s-sena 1937 hasdet ukoll lil **Albert Roussel**, kompożitur Franciż li beda jikkomponi meta kien ġa kiber fl-età, u lil **George Gershwin**, il-kompożitur Amerikan li, għalkemm miet żgħir ta' 38 sena, xorta waħda rnexxielu jagħmel isem kbir fil-mużika billi għaqqad il-mużika jazz Amerikana mal-mużika serja.

Hector Berlioz

Kompożitur Romantiku Franciż li miet 150 sena ilu fis-sena 1869. Kellu 66 sena. Magħruf l-izjed għax-xogħlijiet orkestrali kbar li halla, fosthom, is-sinfonija *Fantastique*. Ta' kobor mużikali, għandu

wkoll il-famuża Quddiesa Kbira *Requiem*, l-opra *Les Troyens* (librett tal-kompożitur stess) u aktar. Ta kontribut kbir fl-iżvilupp orkestrali imma kkompona wkoll mal-ħamsin għanja klassika għall-vuċi u l-pjanu.

Anton Rubinstein

Miet 125 sena ilu fl-1894. Kellu 65 sena. Kien pjanista ċelebri u kompożitur. Kien Russu ta' nisel Lhudi imma mgħammed u mrobbi bhala Ortodoss Russu. Kienu jgħidu li, bhala pjanista, kien ta' hila kbira u kien diffiċli tagħzel bejnu u bejn Franz Liszt. Ħalla numru ta' opri (għoxrin) kuncerti, sinfoniji (sitta) u ħafna xogħlijiet oħrajn. Kien ukoll direttur tal-orkestra u waqqaf il-famuż Konservatorju ta' St. Petersburg. Ħuh, Nikolai, waqqaf il-Konservatorju ta' Moska.

Emmanuel Chabrier

Fl-1894, jiġifieri, 125 sena ilu, miet ukoll il-kompożitur Franciż Emmanuel Chabrier. Kellu 63 sena u jibqa' magħruf għar-rapsodija Spanjola brillanti *Espana* u għal *Joyeuse marche* kif ukoll għall-opra tiegħu *Le Roi Malgré Lui*. Ikkompona wkoll għanjiet klassiċi u ħafna xogħlijiet għall-pjanu. Huwa stess kien pjanista tajjeb. Kompożituri kbar kellhom ammirazzjoni kbira lejn Chabrier, fosthom, Debussy, Ravel, Richard Strauss, Satie, Schmitt u Stravinsky. Il-kompożitur Poulenc kiteb bijografija ta' dan il-kompożitur Chabrier li kien ukoll ħabib ta' pitturi kbar, fosthom, Claude Monet u Edouard Manet.

Xi oħrajn

Hemm ħafna iżjed kompożituri li din is-sena (2019) għandhom anniversarji iżda għazilt biss ftit oħrajn u se nikteb dwarhom aktar fil-qosor, naturalment minħabba l-problema tal-ispazju.

Fl-1939 miet il-kompożitur Awstrijak **Franz Schmitt** li kellu 65 sena u ħalla isem minħabba s-sinfoniji sbieħ li kkompona. Għandu wkoll l-opra *Notre Dame* li l-intermezz tagħha jidhol verament fil-qlub u ta' spiss jindaqq mill-aqwa orkestri.

Fl-1944, jiġifieri, 75 sena ilu, twieled il-kompożitur Inqliż **John Taverner** magħruf l-aktar għall-mużika sagra tiegħu li ħafna minnha għandha importanza. Taverner kien iħaddan il-Kristjaneżmu Ortodoss Grieg. Miet fl-2013 ta' 68 sena.

Fl-1944 mietet ukoll **Cécile Chaminade**, Franciża. Hija kellha 87 sena u mietet Monte Carlo. Hija kienet waħda mill-ftit kompożituri li għamlet isem fil-qasam internazzjonali.

Fl-1944 mietet kompożitriċi famuża oħra, l-Ingliża **Ethel Smyth**. Mietet ta' 86 sena. Kienet ukoll membru attiv fil-moviment favur il-vot għan-nisa. Studjat fil-Konservatorju ta' Leipzig, il-Germanja u, hemmhekk, iltaqgħet ma' diversi kompożituri importanti ta' żmienha. Hija kitbet għanjiet klassiċi, mużika *da camera*, xogħlijiet orkestrali u korali u anki opri.

Sebghin sena ilu (fl-1949) miet il-famuż kompożitur **Richard Strauss**, Germanż li ma kien jiġi xejn mill-familja Strauss tal-Awstrija. Bir-raġun kollu, kritiċi tal-mużika jqisu lil Richard Strauss bhala l-kontinwazzjoni ta' Wagner. Huwa kkompona opri, poemi sinfonici u mijiet ta' għanjiet klassiċi.

Il-kompożitur Spanjol **Joaquin Turina** wkoll miet 70 sena ilu. Huwa kellu 67 sena. Ikkompona diversi xogħlijiet, l-aktar għall-pjanu, imma huwa magħruf ħafna wkoll għax-xogħlijiet mużikali tiegħu għall-kitarra Spanjola.

Insemmi wkoll lid-direttur tal-orkestra famuż **Herbert von Karajan** li miet 30 sena ilu fl-1989. Niftakar qisu lbieraħ meta, dakinhar li thabbret il-mewt tiegħu, kont ipprezentajt tagħrif dwaru fil-programm mużikali tiegħi ta' dawk iż-żminijiet *Siesta* li kien jixxandar dirett fuq Radju Malta Tnejn. Niftakar ukoll li, meta kont diehel fil-ġnien sabiħ Mirabell f'Salzburg (fejn inġibdu diversi xeni għall-film *The Sound of Music*, il-gwida li kellna, li kien jaf li jiena nħobb il-mużika, faċċata tal-ġnien, urieni dar kbira u sabiħa. Qalli li hemm kien joqgħod Herbert von Karajan. Dak il-ħin, imtlejt bl-isbaħ mużika għax Herbert von Karajan huwa wieħed mid-diretturi l-aktar li impressjonawni.

Fl-aħħar nett, inqerr magħkom li ħafna minn dawn id-dati kollha li semmejt aktar 'il fuq, jagħtihomli l-ħabib tiegħi u studjuż kbir tal-mużika u l-istorja **Albert Storace** li, f'April ta' din is-sena, jagħlaq 75 sena; anniversarju ieħor. Awguri Albert! Għadek żagħżuġh.

IL-KUNSILL NAZZJONALI TAL-ANZJANI

JAWGURA

LILL-MISSIRIJET KOLLHA

FIL-JUM IDDEDIKAT GĦALIHOM

TA' JUM IL-MISSIER

Karattri u tifikiriet ta' Victor Rizzo

minn Raħal Ġdid li joqghod in-Naxxar

Dahla

Dawn il-ftit tifikiriet u ħsibijiet joħduni lura lejn tfuliti u kkommettejthom fuq il-karta biex nerġa' nagħti l-ħajja lil karattri li għexu tassew u li, ħafna minnhom, kont spiss narahom fi tfuliti. Ħafna minn dawn in-nies kienu jgħixu fis-snin sittin fi Triq Santa Monika, u fl-inħawi tagħha, ir-Raħal Ġdid. B'li qed nikteb ma rrid inwegġa' lil ħadd. Irrid biss inbattal il-garigor ta' tifikiriet u ħsibijiet minn moħħi. Lil dawn in-nies nixtieq nerġa' nagħtihom il-ħajja. Irrid inwassalhom lilkom kif kont narahom, kif kont nosservahom, kif kont inħosshom jien meta kont żgħir. Irrid niftaħ tieqa żgħira u nistieden lill-qarrej biex, flimkien miegħi, jagħti titwila lejn il-mod kif kienet il-ħajja fis-sittinijiet; għall-inqas, kif kont naraha jien minn nuċċali ta' tifel ta' ftit snin.

Il-karattri msemminjin f'dawn ir-rakkonti, kemm f'din il-ħarġa kif ukoll f'ħarġiet sussegwenti ta' dan il-fuljett, m'għandhom l-ebda preferenza. Qegħdin jidhru biss hekk kif qed ingibhom quddiem għajnejja jterru fi Triq Santa Monika u fl-inħawi tal-madwar. Kull rakkont huwa minnu.

Karmena tal-Lottu

Nhar ta' Sibt, għall-ħabta tal-erbgha u nofs ta' waranofsinar, kien ikollna skiet perfett id-dar. L-attenzjoni kollha kienet tkun madwar is-set tar-Rediffusion halli nisimgħu it-tluġ tal-lottu. L-announcer konna drajnjeħa bl-amment: "Qabel ma ntukom in-numri tal-lottu li telgħu illum, għandna avviz maħruġ mid-Direttur tal-Lottu Pubbliku. Id-Direttur tal-Lottu Pubbliku jixtieq jgħarraf li....." u, hawnhekk, kienu jingħataw id-dettalji ta' biljetti li ħarġu vojta minn xi banek tal-lottu. Dan it-tagħrif kien importanti iktar għal min kien jopera xi banka tal-lottu milli għall-ġugaturi. Għaldaqstant, meta l-lista kienet tinzerta xi ftit twila, ommi erħilha tgerger kontra l-miskina xandara daqslikieku kien ħtija tagħha. "U ejja;" kienet tgħid, "kemm se ddum biex taqlagħhom din?"

Sadattant, jien u ħija Ronald konna nagħmlu l-imħatri dwar kemm numri kienet se taqta' ommi mingħajr ma tirbaħ. Għax ommi kienet tilgħab ħafna numri tat-tliet soldi u, għalhekk, kwazi dejjem kienet tgħid kemm kienet sfortunata u kemm "gidimha" għax, kull darba, kienu jtilgħulha xi tlieta jew erba' numri u xorta ma tirbaħx. Kellha pitazz żgħir u, ta' kull ġimgħa, kienet tniżżel in-numri li jtilgħu. Lejn l-aħħar ġimgħat tas-sena, stajt tibqa' ċert li kienet tagħżel dawk in-numri li kienu għadhom

ma telgħux għax kienet ċerta li, hekk, iktar kellha ċans tirbaħ. Il-ħolm u l-anniversarji kellhom influwenza kbira fuq l-għażla tan-numri li kienet tikteb. Jekk toħlom bil-ħut, ifisser ċertu numru; jekk toħlom bil-baħar, ifisser numru ieħor; jekk toħlom b'xi ħadd mejjet, kienet tikteb l-età flimkien mad-data tal-mewt tiegħu jew tagħha. Insomma, ma' kull ħolma, kienet tabbina numri partikolari. L-anniversarji wkoll kellhom l-importanza tagħhom. Tista' tgħid li

anniversarju ta' twelid jew ta' mewt kienu jżewqu numri differenti ta' kull ġimgħa. Missieri wkoll kien iħobb jieħu xi biljett imma ma kienx juri xi interess partikolari; ma kienx isammar widnejh mar-Rediffusion biex jisma' n-numri huma u telgħin. Imma, x'ħin jinżel isfel mir-raqda ta' waranofsinar, bil-kalma kollha, kien jistaqsi: "X'telgħa?"

Il-ġimgħa filgħaxija jew is-Sibt filgħodu, ommi kienet tlesti karta żgħira bin-numri miktubin fuqha, ittini l-flus u tibgħatni għand Karmena tal-lottu biex tiktibhomlha. Karmena kienet is-sid tal-banka tal-lottu li kien hemm fi Triq il-Knisja, ħdejn il-bandli, żewġ kantunieri 'l bogħod minn fejn konna noqgħodu aħna. L-ewwel kamra tad-dar ta' Karmena, kamra bil-persjani, kienet isservi ta' banka tal-lottu. Kien fiha tliet postijiet fejn in-nies setgħu jinqdew u kju żgħir kien ġieli jingħabar wara kull post. Karmena kienet tkun dejjem hemm; b'dak it-toppu griż b'xagħrha dejjem f'postu. Bilqiegħda, dritta dritta, fin-nofs thares minn taħt in-nuċċali, Karmena kienet tagħmilha ċara li ħija kienet il-padrana assoluta tal-post. Jokkupaw iż-żewġ postijiet l-oħra, kien hemm żewġ xebbiet; jew uliedha stess jew xi qaba tagħha, biex jgħinuha. Karmena u t-tnejn l-oħra kien ikollhom qisu regjistru kbir tawwali maqsum fi tnejn u n-numri kienu jinkitbu darbtejn bl-idejn fuq kull parti biex il-biljett milgħub jingħata lill-ġugatur u l-mamma tibqa' għand tal-banka. Barra minn hekk, kienu jintużaw ukoll biċtejn karta saħħara biex kull biljett li jimtela' iħalli l-orijinali u żewġ kopji ħalli, wara li jagħlaq il-ħin għal-logħob imma qabel ma jtilgħu in-numri rebbieħa, kopja waħda tibqa' fil-banka, waħda tittieħed fid-Dipartiment tal-Lottu Pubbliku u l-oħra lid-Direttur tal-Verifika. Nhar ta' Sibt, il-banka ta' Karmena kienet tagħlaq fl-għaxra ta' filgħodu minħabba li Karmena kien ikollha tiehu l-mamma u l-kopji fid-dipartimenti tal-gvern, kif mitlub mir-regolamenti. Imbagħad, għall-ħabta tal-ħamsa ta' filgħaxija, Karmena kienet terġa' tiftaħ il-banka biex issarra ir-rebħ.

Jekk ngħid is-sew, niftakar li, xi Sibt 'l hawn u 'l hinn, meta ommi jew missieri rebħu xi tliet liri permezz ta' ambu ta' tliet soldi u baġħtuna nsarrfuh. Meta kont għadni żgħir ħafna, kienu jibgħatu lil oħti Rose. Ommi kienet tgħid li, meta jitilgħu numri żgħar, ir-rebħ kien jaqbeż is-somma u d-dipartiment kien inaqqas ir-rebħ pro rata. Meta jigrri hekk, Karmena kienet toqgħod attenta biex ma tħallasx is-somma mirbuħa kollha mill-ewwel. Kienet tħallas parti minnha, tieħu d-dettalji ta' kemm tkun ħallset u lil min halli meta, jiem wara, toħroġ ir-rata tar-rebħ b'mod ufficjali, tkun tista' tikkalkula iktar bl-eżatt u tħallas id-differenza lil min ikun rebħ. Mod iehor kif stajt issarraf ir-rebħ kien billi tmur bil-biljett rebbieħ direttament id-Dipartiment tal-Lottu, l-Furjana. Minn hemm kont tieħu anki ftit iżjed għax, meta Karmena kienet issarraf ir-rebħ, hija kellha dritt għal kummissjoni żgħira filwaqt li d-Dipartiment ma kien iżomm l-ebda kummissjoni imma kien jibgħatlek çekk bir-rebħ sħiħ xi tliet ġimgħat wara. Għal ommi, tliet ġimgħat tistenna rebħ żgħir u remot kienu twal wisq u, allura, kienet tibgħatna mill-ewwel

għand Karmena.

L-aktar li kont niddejjaq kien meta ommi kienet tibgħatni għand Karmena l-Ġimgħa filgħaxija imbagħad, l-għada filgħodu, terġa' tibgħatni biex niktbilha xi żewġ numri oħra għax, matul il-lejl, tkun ħolmot b'xi ħaġa li ispirata għal-logħob. Is-Sibt kien ikun hemm kju twil u jien, fid-disgħa tal-filgħodu, kelli appuntament, li kont inkun ili nistennih minn ġimgħa qabel, għal-logħob tal-ballun fil-ground tal-bandli.

Niftakar li, darba waħda, għal-liema raġuni issa nsejt, jien u hija Ronald kellna bżonn biċċa karta saħħara. Il-karta saħħara, dak iż-żmien, f'għajnejna t-fal, kienet xi ħaġa meraviljuża għax tikteb jew tpingi xi ħaġa u, permezz ta' dik il-karta kaħla jew sewda, ikollok kopja fidila. Hija qalli biex immorru għand Karmena meta tkun se tagħlaq u nitolbuha biċċa karta saħħara mill-ħafna wżati li kienet tarmi. U hekk għamilna u rnexxielna nakkwistaw biċċa. Imma mnalla kien Ronald għax, kieku jien, kont nistħi nitlobha filwaqt li, għal daqshekk, hija Ronald ma kienx hawn bħalu!

Xi darba; meta ma jkollix x'nagħmel!

Kitba ta' Lina Brockdorff

Ġieli għedtha din il-frazi? Aktarx li, bħali, lissintha kemm-il darba meta xtaqt li stajt titlaq kollox minn idejk u tagħti l-attenzjoni kollha lil xi biċċa xogħol partikolari li ma tkunx ippjanata. Ngħidu aħna, qed tfarfar gradenza, ftaħt kemmxejn il-kexxun biex tilhaq sew ix-xfar tiegħu u, ma' wiċċek, tilmah gozz karti u rimizolji mgezzin fuq xulxin bla ordni ta' xejn. Jidher ċar li dak il-kexxun qed jibki għal ftit attenzjoni. U, qisek biex tiskuza ruħek miegħu u, forsi, biex tikkunslah xi ftit ukoll, bis-sinċerità kollha tgħid: "Xi darba, meta ma jkollix x'nagħmel!"

Għax, ngħiduha kif inhi, veru li l-jum fih erbgħa u għoxrin siegħa imma ara kemm trid iddefes u tlaħħaq ma' xorti f'dawn is-sigħat. Biex ma nsemmux il-ħin li qisek taħli fis-sodda, riegda, jew meta suppost tkun riegda, għax in-nghas jaf jinkik għal ħin twil, sa ftit minuti qabel ma jkun wasal biex jaħsdek l-isveljarin u tkun tixtieq taqbd u ssabtu mal-ħajt! Jew inkella kif, aktar ma jkollok x'tagħmel, il-ħin għandu ħabta jgħaġġel u jħallik bla nifs. Taf meta l-ħin ma jitharrikk? Meta tkun tixtiequ jħaffef u jaħrab bħal, ngħidu aħna, meta tkun qed tistenna biex jarak id-dentist jew f'xi ufficju fejn, qablek, ikun hemm serbut nies. U, dak il-ħin, mhux l-ewwel darba li, jaħasra, toħroġ tnehida minn qalbi: "Issa, kieku dal-ħin kont id-dar, ma kontx nibda dik il-ħasla ħwejjeg? Jew niknes kinsa minn fuq s'isfel minflok li qiegħda hawn, qisni ċapsa; naħli l-ħin u ninnervja!"

Mela, ftit ilu, bit-tama li norganizza ftit aktar il-ħin li fih mingħalija rrid illesti kollox, fettilli noħlom nagħmel lista ta' kull ħaġa li dejjem inżomm f'rasi taħt is-suġġett: "Xi darba; meta ma jkollix x'nagħmel". U bdejtha l-lista u bdiet titwal mhux ħażin tant li, meta wasalt san-numru tletin qtajt qalbi. Għidt, "Għalissa, nieqaf hawn!" U kien fiha minn kollox din il-lista; ibda minn vetrini u armarji li ilhom ma jinfethu żmien u spicċa f'xi erba' pjanti nofshom mejta li hemm fil-bitħa li ilhom jistennew mhux biss li nibdlilhom il-qasrija u nżidilhom ftit ħamrija imma li nagħtihom is-sustanzi, niżbor minnhom xi zkuk, jekk mhux narmihom u nixtri oħrajn. Iva, tassew li kienet varjata din il-lista!

Bdejt nirraġuna li, jekk nibda nieħu hsieb waħda minn dik il-lista kuljum, għandi nimxi 'l quddiem mhux ħażin għax, f'xaxar, inkun lestejthom kollha. Tinstema' biċċa xogħol ħafifa tassew, mingħajr ebda kumplikazzjoni. Għamilt riżoluzzjoni li nibda mill-għada stess. Imma, l-għada, inzerta jum fejn it-telefonati ma riedu jaqtgħu b'xejn. Bilkemm inkun għadni poġġejt it-telefown f'postu u nipprova niftakar fejn kont wasalt fit-tisjir meta dritt jerġa' jċempel. Erġa' aħsel idejk, ixxuttahom malajr imqar fil-fardal basta nwaqqaf dak iċ-ċempil li jqabbadni sens ta' urġenza u jaf jinnervjani ġmielu. Dakinħar, żgur li ma sibtx ħin biex nibda l-proġett li kelli f'moħħi.

Lanqas fil-jjem ta' wara ma rnexxili nibda ningassa waħda kuljum minn fuq il-lista. Bdejt ninduna li mhux għalkemm ikollok rieda tal-azzar biex timxi fuq il-pjani li tkun fassalt. Hsibt li, forsi, jekk nagħmel kompromess u, minflok waħda kuljum, jirnexxili llesti imqar waħda fil-ġimgħa, xi darba, nasal xi mkien. Bdejt fuq dan il-pjan imma rajtni miexja bil-mod wisq u bdejt naqta' qalbi. Tgħallimt li, xogħol bħal dan, irid isir xi darba li meta ma jkollix bżonn insajjar, ma jkollix fejn immur u meta t-telefonati jkunu mill-inqas.

Darba minnhom, konna ftehemna xi erbat iħbieb biex noħorġu sal-Mellieħa u nqattgħu jum flimkien. Għaliex le? Għażilna jum li fih ilkoll li ahna nistgħu nabbandunaw ix-xogħol tad-dar għal ftit sigħat. Kollox kien imħejji sa ma sebaħ jum maltemp u xita qliel u bdejna nċemplu 'l xulxin biex inħassru l-appuntament tal-Mellieħa. Ma ngħidlekx x'nervi ta' kelb qabduni. Kont diġà nħsilt u lbist u, jum qabel, mort nirranġa xagħri. Kienu għadhom id-disgħa ta' filgħodu u jien ma nafx x'ser nagħmel bija nnifsi għax, barra li ħassejtni ddiżappuntata li ma ħriġniex, il-fatt li kien maltemp, xejn ma beda jgħinni. Liebsa u lesta wara l-bieb meta kont żgura li mhux ser nixref barra mill-għatba. Ikel lest ma kellix imma ara taħseb li kont ser inqatta' jum żaqqi mal-kċina! Ġieni f'rasi li nbiddel u li, forsi, min jaf? Tgħid nipprova naqbad xi haġa minn dik il-lista li kont ħejjejt? L-idea lqajtha b'idejja miftuħin. Imma ġara li, malli bdejt nirranġa l-ewwel kexxun, inħabbel moħħi x'ser nagħmel b'dawk is-salt ittri flimkien ma' ġuz ta' kartolini li kont ili ngħozż min jaf kemm, iċċassajt u ma kontx naf x'kelli nagħmel. Fuq kollox, dawk għal min qed nerfagħhom? Dejjem bil-wegħda li nerġa' naqrahom; xi darba! Għaddew għexieren ta' snin u din ix-xi darba ma waslet qatt sa dak il-mument. U dan għalfejn irrid nerġa' naqrahom? Xtaqt naqrahom? Għalfejn? Biex nibda nxxerred salt dmugh? Biex nerġa' niftaħ feriti li ħadu żmien twil biex fiequ? Haġ' oħra; la nitlaq jien, dawk l-ittri u kartolini ma jkunu jiswew għal ħadd! U bdejt inqatta' u nċarrat. Wara dak l-eżerċizzju li ħadli madwar sagħtejn, ħassejtni għajjiena wisq. Kull deċiżjoni tkiddek u tgħejjik, l-aktar meta, magħha, jkunu involuti l-emozzjonijiet. Żgur li, dakinhar, ma kontx ser inħares lejn xi kexxun ieħor.

Darb' oħra, sbaħt b'riħ qawwi u bi ftit tad-deni. Mela xogħol tad-dar ma xtaqtx naqla' wisq u, b'xorti tajba, kelli borma brodu tas-serduq fil-frigġ. Hsibt li tkun idea tajba jekk nirranġa xi armarju jew xi kexxun ieħor. U, dik id-darba, qbadt l-armarju li nuża kuljum; fejn inżomm salt flixken, pakketti u vażetti żgħar tal-ħwawar tal-ikel u tal-ħxejjex aromatiċi flimkien ma' flixken taż-żejt u tal-hall. L-armarju jinsab ftit fil-għoli u dirgħajja bdew jgħejjew sa ma ħriġt kollox. Armejt xi wħud li kienu skadew, ħsilt il-kumplament u erġajt daħħalt kollox f'postu. Sa ma lestejt, ħassejt rasi ddrur bija u mort dritt fis-sodda.

Kien hemm darb' oħra meta kelli ċans ta' nofsiegħa biex nibda xi haġa imma, għal xi raġuni stramba, bdejt inġib salt skużi biex ix-xogħol ma nagħmlux. F'kelma waħda, ma kellix aptit. Għax jista' jkun ukoll li mhux ħin biss jeħtieġ li nsib imma wkoll il-burdata tal-aptit biex naqbad dik il-biċċa xogħol. Minn dak iż-żmien 'l hawn, irranġajt xi tliet postijiet oħra imma għadni biċċa lura sew biex illestiti kollox. Inti jġirilek bħali? Għandek lista ta' affarijiet li tixtieq tirranġa meta ssib il-ħin u, bħali, qed issibha bi tqila biex tfittex teħles minnhom? Jekk jirnexxilek issib soluzzjoni kif nistgħu induru dawk l-irkejjen li qed jinkwetawna, nitolbok tibgħat tgħidli malajr kemm jista' jkun u jien nibqgħalek obligata. Imma, m'hemmx bżonn issa; meta ssib il-ħin!

L-Aħħar tad-Dinja

Novella ta' Vincent Piccinino

Meta taraw il-profanazzjoni u l-herba tat-tempju, fejn m'għandhomx ikunu, tagħrfu li s-siegħa tkun waslet. Ix-xemx tiddallam, il-qamar jitlef id-dija tiegħu u l-kwiekeb jibdew jaqgħu mis-sema, waħda waħda. Ħa jaħarbu mbagħad lejn id-dagħbien dawk li jkunu fil-għawġ!

Għal ħin twil, baqa' ċċassat iħares lejn l-ittra li ġablu tal-posta mingħajr ma jaqraha; ma kellux għalfejn; kien ilu jistenniha; kien jaf x'fiha. *Jekk ma tonorax dan l-obbligu fi żmien ħmistax-il jum mid-data ta' din l-ittra, il-Bank ma jkollu l-ebda għażla oħra ħlief li jieħu dawk il-miżuri li tippermettilu l-liġi biex iħares l-interessi tal-azzjonisti tiegħu.* Beda jħossu qisu kollox qed jaqa' madwaru. Iż-żwieġ tiegħu diġa' ma kienx feliċi. Tfal ma kellhomx u hu u l-mara kienu dejjem qishom kelb u qattus. It-tempju tiegħu kien ilu li ġie pprofanat u ġġarrat. Din kien jonqos issa!

Meta telaq minn fejn kien jaħdem biex fetax daqsxejn ta' negozju, martu wrietu biċ-ċar li xejn ma kienet taqbel. Biex tkompli tagħqad, ħtieġlu jissellef xi haġa mill-bank u, biex jagħmel tajjeb, uża d-dar li kienet parti mill-komunjoni tal-akkwisti mingħajr ma qalilha u, issa, il-bank kien se jiddisponi minnha kif jidhirlu. Min jaf x'se tagħmel meta ssir taf! Għandha xi ddum tgħid! Seta' jibqa' ċert li għandha għomru kollu tgħajru u tumiljah li mhu tajjeb għal xejn. Ma ħassx li kellu kuraġġ biżżejjed biex jiffaċċjaha. Biż-żwieġ tiegħu imfarrak, bin-negozju li holom bih kontra l-parir ta' martu fallut u bil-bank jġri warajh biex iħallas flus li huwa ma kellux, ra l-kwiekeb ta' ħajtu jaqgħu mis-sema waħda waħda; lemaħ it-tiġrif tat-tempju; fehem is-sinjali taż-żminijiet u għaraf li s-siegħa tiegħu kienet waslet. Ħa jaħarbu mbagħad lejn id-dagħbien dawk li jkunu

fil-ghawġ!

Ma ra l-ebda dawl fit-tarf tal-mina. Kien ilu jhammem imm' issa qatagħha li ma jistax ikun jibqa' sejjer hekk. Fid-dagħdiha li kien fiha, filmewt ma kienx qed jara problema imma soluzzjoni. Min ilumu 'l bniedem? Hu biss jaf minn xhiex ikun għaddej; hu biss ikun jaf x'ikollu jissaporti; hu biss jaf xi jkun qed iħoss! Minn dak il-hin 'l hemm, ma baqa' jara xejn iżjed quddiem għajnejh ħlief il-ħelsien shiħ mid-dwejjaq kollha li ħakmuh.

Ma damx wisq biex iddecieda meta, kif u fejn. Illejla, fil-garaxx, fejn ma jtellfu hadd. L-ewwel imur fil-hanut fejn ġieli waqaf jieħu xi żewġ grokkijiet, jixrob erba' sewwa halli, meta jasal il-waqt, il-kuraġġ ma jonqsux imbagħad ha jigrū lejn il-ġenna mitlufa dawk li ma jafux fejn qegħdin!

Li ma kkalkulax hu li, meta tixrob aktar milli jmissek, ix-xemx tiddallam, il-qamar jitlef mid-dija tiegħu u l-moħħ ma jibqax jara l-affarijiet ċari daqs qabel. Grokk wara grokk, haraq nofs pakkett sigaretti. Is-soltu kien joqgħod attent biex ipejjeq bil-qies. Imm' issa, fid-dawl ta' dak li kien biħsiebu jagħmel, ma kienx fadal iktar skop. Kull darba li jkun se jieqaf u jitlaq, jiġi xi jgħidli, "Ejja nieħdu iehor tal-aħħar!" Baqa' jixrob sa ma spicċa qisu xkora patata u xi hadd wasslu d-dar, lanqas jaf kif. Il-mara nehħietli ż-żarbun u l-ħwejjeġ ta' fuq kif setgħet u marret torqod fl-*ispare bedroom*. Qam tard filgħodu qisu xi hadd għamel lejl shiħ jipprattika l-katuba fuq rasu; qisu xorob gallun pitrolju u m'għogħbux; qisu qala' xebgħa nerv fuq għajnejh u ħalqu ħassu daqslikieku kien ha xi erba' belgħat kolla tal-mastrudaxxi u kien għadu qed jomgħodha. Ftakar fil-bieraħ u, bil-mod il-mod, beda jirrealizza li x-xemx reġgħat telgħat, bħas-soltu, u li d-dinja ma spicċatx imma baqgħet iżzomm l-appuntament fl-orbita tagħha madwar ix-xemx. Jekk xejn, is-sebħ ta' jum ġdid u sabiħ jgħallmek li, wara kollox, m'hawn xejn fid-dinja li ma jirrangax ruħu. M'hemmx x'tagħmel; jaqbad u jgħidilha, dalgħodu stess, waqt il-kafe'. Issa tagħmel li trid u tgħid li trid; hi tgħid u hu jisma'. U, jekk ma jkunx jiflaħ jisma' iżjed, jitlaq 'il barra, kif dara jagħmel dan l-aħħar.

Kien diġa' ha xi żewġ boqqiet u kien u kollox se jibda jispjegalha meta, "Għandi bżonn inkellmek," qaltlu. Ha ftit tan-nifs għax b'hekk, seta' jipposponi għal ftit hin iehor dak li tant kien qed isibha diffiċli biex jgħidilha. "Ili ntellgħa u nniżzel," kompliet, "imma qatt ma sibt il-kuraġġ biex ngħidlek!"

"Mela x'reġa' ġara issa?" staqsieha.

"Iż-żwieġ tagħna mhu sejjer imkien;" qaltlu; "ilu mhu sejjer imkien!" Imbagħad, wara ftit, kompliet, "Jien għandi ħabib u kulma nixtieq issa hu li ngħaddi l-aħħar ftit snin ta' ħajti miegħu!" Baqa' ċċassat iħares lejha iktar minn meta rċieva

l-ittra mingħand l-avukat tal-bank. Għal mument, inħasad għax ħaseb li kienet se taqbadlu fuq il-bawxata tal-lejl ta' qabel meta ġabuh id-dar in-nies f'sakra ma jarax art. "Ma tgħid xejn?" qaltlu.

"Ilha sejra din l-affari?" staqsieha, iktar biex ikun qal xi ħaġa milli għax kien tassew jinteressah.

"Mhux importanti kemm ilha sejra!" ħatfitu. "Għal

darba, ejja nagħmlu dak li hu sensibbli! Issa, jew naċċettaw separazzjoni bonarja jew ngħaddu mill-martirju billi noqgħodu nippurċinellaw telgħin u neżlin il-qorti għalxejn."

"Milli jidher, ippreparat ruħha sew kif se titkellem dil-wiċċ ta' xkupa!" ħaseb waħdu. Ha r-ruħ! Issa ħassu min fuq. Ma kellux għalfejn joqgħod jikxef għajnu u jgħidilha x'kien ħawwad. "Min hu? Nafu?" staqsieha.

"Tafu," wegħbitu.

"Min hu?" ried jaf.

"Jekk twiegħedni li toħodha bil-kalma, ngħidlek."

"Inti lili qed tarani nitlef il-paċenzja?" qalilha.

"Ighdli, min hu?"

"Patrick," temtmet.

Kważi tbiżsem, f'qalbu. "Patrick? Mur obsor għalih, eh!"

"Irid ikellmek," ittantat tgħidli.

"Ukoll! X'tissuggerixxi? Tgħid niltaqgħu il-*pub* u nħallaslu flixkun birra?" qalilha b'ton sarkastiku.

"Mhux ideja ħażina," wegħbitu konvinta.

Irrangāt kollox hi u ltaqgħu qishom kienu xi żewġ eks-allegati li waqgħu fi gwerra bierda. "Qatt ma stennejtha minnek," qallu.

"Il-bniedem m'għandux kontroll fuq il-ħwejjeġ tal-qalb," wiegħbu Patrick. "Il-ħaġa ġrat, hekk, lanqas jien stess ma naf kif."

"Jiġifieri jien suppost li nikkonsla allura?" staqsieh b'ironija.

"Catherine qaltlek," reġa Patrick. "Hi ma trid xejn mingħandek ħlief li thalliha titlaq bil-kwiet, mingħajr ma tagħmlilha xenati. Hi mhi qed tippretendi xejn. Meta titlaq, kulma tieħu magħha, huma ħwejjigħa u l-ftit dehebijiet li għandha."

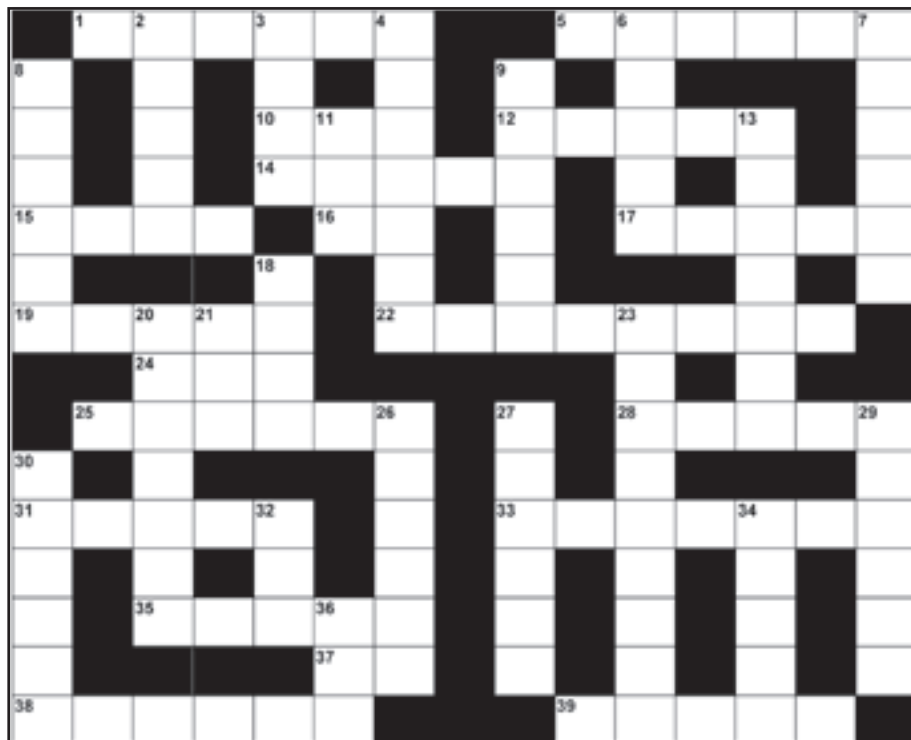
Ma qal xejn. Għamel tabirruħu li qed jaħsibha. Ma riedx jaħtfu fil-kelma; ma riedx jurih li dan l-arrangament kien aktar minn aċċettabbli għalih. "U jien suppost li ngħidilha grazzi, jiġifieri?" staqsieh.

"Isma'," reġa' Patrick meta rah indeċiż, "jien ma nħallix b'xejn, ta!"

"X'jiġifieri?" tkerrahlu.

"Għaxart elef biżżejjed biex jagħmlu tajjeb għad-danni li se ssofri?"

Ix-xemx iddawlet; il-qamar kiseb lura d-dija li kellu qabel u l-kwiekeb reġgħu sabu posthom fil-firmament. B'għaxart elef Ewro jista' jħallas id-dejn li kellu mal-bank u jerga' jibda mill-ġdid. Ćiss, u jumejn qabel ħaseb li kienet se tispicċa d-dinja! U kemm kien se jthielhom b'irħis!

TISLIBA

Nru.94

Minn Albert Howard Madiona

Mimdudin:

1. Ir-raġel tat-tiġieġa (6)
5. Jistrieġu fuqhom li rjus (6)
10. Gas ingliz! (3)
12. Aktar delikat (5)
14. Għamel hekk fi żmien il-ħsad (5)
15. Dan ta' Jannar ibża minnhu (4)
16. Aċċetta; Seraq (2)
17. Avvertiment; Reklam (5)
19. Xoghlu fuq il-baħar (5)
22. Assocjati (8)
24. *Umiltà, Arroganza, Rivalità* (1.1.1.)
25. Kunjom li qatt ma jasal kmieni (6)
28. Reċipjent li jkun fiħ l-ikel biex jittiekel (5)
31. Vaganza (5)
33. tron; Aħmar imzejjen (7)
35. Tà għadd akbar (5)
37. Nota mużikali (2)
38. Eżerċtu (6)
39. Għalf għall-bhejjem (5)

Weqfin:

2. Raġunament falz (5)
3. Brajkwater (4)
4. Pastizz tond; Ħmerija goffa (7)
6. Xenqa (5)
7. Lqugh kontra xi attakk (6)
8. Biddel kemm-il darba t-tabib (6)
9. Korrut (6)
11. Għajta ta' uġiġħ (3)
13. Fejn jinżamm l-incens waqt xi ċerimonja (7)
18. Għan; Tir; Ambizzjoni (4)
20. Għasfura b'denb twil tpassi dħul ir-Rebbiegħa (7)
21. Lemħet (3)
23. Dawn imwielda ġo Napli (9)
26. loġhob tal-karti f'sura ta' maqрут (6)
27. Tà barranett (6)
29. Taqqaba tal-azzar (6)
30. Kiser il-ligi; Tqarraq (6)
32. Taqsima minn dram (3)
34. Mhux biss; Minn fuq (5)
36. Ħabb (3)

Premju: It-tislibiet tajbin li nircievu bil-posta, sal-ewwel xahar minn meta johroġ il-fuljett, jittellgħu bil-polza biex jingħata premju ta' €10.
Il-Premju għat-tisliba numru 93 intrebaħ mis-Sinjura. A. Zammit - Hamrun **Prosit!**

Soluzzjoni tat-tisliba tal-ħarġa numru 93

Mimdudin: 1 nikket, 5 aspekk, 10 ria, 12 ratal, 14 artna, 15 bram, 16 at, 17 lottu, 19 użati, 22 talibani, 24 sur, 25 astien, 28 nħass, 31 benna, 33 fratell, 35 amen, 37 hi, 38 tevere u 39 kannu.

Weqfin: 2 inkja, 3 kera, 4 trattat, 6 satal, 7 turran, 8 gambli, 9 fradal, 11 ira, 13 latanja, 18 kiri, 20 assunta, 21 tut, 23 bandalora, 26 neruni, 27 naffar, 29 salami, 30 abitaq, 32 arm, 34 emmen u 36 ehe.

BONNICI'S PRESS Est. 1924
Digital & Offset Printing

36, St. Paul Street, Valletta
Tel: 2122 4607 - 2122 8138
Mob: 99870603
E-mail: emibonnicci@gmail.com

Emi Bingo Sheets

Tel: 2122 8138 Mob: 9987 0603

L-Anzjani fil-Bibbja

Kitba ta' Anthony Mule' Stagno President tal-Kunsill Nazzjonali tal-Anzjani

Sara u Abraham

Koppja anzjani li dwarhom hemm hafna stejjer fil-Ġenesi huma, bla dubju ta' xejn, Sara u Abraham. Kif hafna minnkomp ġa jafu, dawn kienu miżżewġin u ma setgħax ikollom tfal għax Sara kienet sterili. Sara tant kienet tħobb lil żewġha li, skont l-użanzi ta' dak iż-żmien, tagħtu lill-qaddejja (ilsira?) tagħha, Hagar, biex ikollu eredi minnha. Imma dan kien meta kienu għadhom mhumieq anzjani; Abraham kellu biss hamsa u tmenin sena meta kellu lil Ismael minn Hagar. Dak iż-żmien, Sara kien għadu jisimha Saraj u Abraham kien Abram. Kien fi xjuħithom li Alla bidlilhom isimhom, sewwa sew meta qal lil Abram li ser ikollu tifel minn Saraj.

Haġa li dejjem affaxxinatni fil-hajja ta' dawn iż-żewġ personagġi hija ir-relazzjoni speċjali li kellhom m'Alla. Abraham kien jikkellem m'Alla qisu ma' xi ħabib u donnu Alla kien jikkumpatihom it-tnejn f'kollox, anki meta ddubitaw minnu.

Insibu li, meta Alla qal lil Abraham li ser ikollu tifel minn Sara, dan inxtehet wiċċu fl-art u daħak u qal, "Huwa wiehed ta' mitt sena jitweldulu t-tfal? U Sara, mara ta' disgħin sena, tista' tiled?" U ma nsibux li Alla nkorla miegħu. Aktar tard, insibu li Alla ltaqa' ma Abraham hdejn l-għarix tiegħu u qallu, "Nerġa' niġi għandek bħal dan iż-żmien sena u, ara, Sara, martek, ikollha iben." U jkompli r-rakkont; "u Sara daħket f'qalbha u qalet: 'Wara li dbilt u sidi diġà xjeh sa jkolli l-pjaċir?' Din id-darba Alla staqsa lil Abraham għaliex martu kienet daħket imma hi ċaħdet li daħket għax beżgħet u nerġgħu insibu li Alla njora n-nuqqas ta' fidi ta' Sara. Haġa oħra li nitgħallmu dwar Sara minn dan il-pass hu li kienet xi ffit jew wisq seksieka, jew kurjuża għax qaħdet tissema x'inhuma jgħidu mill-bieb tal-għarix meta daħket. Dan l-episodju seħħ sewwa sew qabel Alla qered lil Sodoma u Gomorra b'xita tan-nar.

Insibu li Alla ma riedx iżomm mistur minn Abraham x'kien sejjer jagħmel. Hawn ma rridux ninsew li Abraham kellu lil neputih, Lot, jgħix bil-familja tiegħu hemmhekk u forsi għalhekk issogra jipprova jsalva l-belt minn dik il-qerda. Tgħidilna l-Bibbja li Abraham beda jġġebbed m'Alla biex ma jeqridx il-belt. Beda billi staqsieh jekk hux lest li jeqred lit-tajjeb mal-ħażin u jekk hemm hamsin bniedem ġust f'nofs il-belt imissux jaħfer lill-belt kollha minħabba fihom. Alla wieġbu li, jekk hemm hamsin ġusti fil-belt, ma jeqridhiex. Imma Abraham kien jaf li m'hemmx daqshekk nies ġusti f'dik il-belt u, għalhekk, niżżel in-numru għal hamsa u erbghin u meta Alla aċċetta reġa niżżlu għal erbghin, imbagħad tletin u baqa nieżel sa għaxra. Imma, kif nafu, lanqas daqshekk ma kien hemm nies ġusti ġewwa Sodoma u nafu wkoll il-kumplament tal-istorja li l-belt ġiet meqruda wara li ħarġu minnha Lot u l-familja tiegħu; l-uniċi erba minn nies li kienu ġusti fil-belt kollha.

Sara ma tantx kienet mill-ħelwin. Kif ġa rajna, aktarx li kienet seksieka imma kienet ukoll xi ffit protettiva fil-konfront ta' binha, Iżakk. Insibu li, tant ħaqret lil Hagar meta din tqalet minn Abram, li din ħarbet; għad li, hawn, Hagar kellha wkoll xi ffit tat-tort għax bdiet trabbi ffit arja żejda. Imma, meta Sara kellha lil Iżakk, din bdiet tgħir għal Ismael, bin Hagar, għax ratu qed jiġi stmat daqs binha Iżakk u rat kif għamlet u ġieghlet lil Abraham ikeċi lil Hagar u l-binha biex dan ma jieħux sehem mill-wirt li hi rraġunat kellu jkun ta' binha biss.

M'inhix ser nirrakkonta l-istorja ta' kif Abraham kien lest jissagrifika lill-ibnu Iżakk fuq ordni t'Alla għax naħseb li din l-istorja hi magħrufa biżżejjed.

Sara mietet ta' mija u sebgha u għoxrin sena u Abraham bkiha u għamlilha l-vistu. Imbagħad, xtara biċċa art biex jagħmel qabar u jidfinha. Hawn ukoll għandna storja li, forsi, ffit huma dawk li jafuha. Abraham talab lill-ulied Ħet biex ibieghulu għalqa li kien fiha għar biex jagħmel qabar għal Sara. Din l-għalqa kienet ta' Għefron, bin Soħar, li kien ma' wlied Ħet u, meta sema' din it-talba, qal lil Abraham li hu kien lest itih l-għalqa b'xejn u qallu, "L-art tiswa erba' mitt xekel tal-fidda; x'inhin din is-somma bejni u bejnek? Mur idfen il-mejta tiegħek." Abraham aċċetta l-għalqa mingħand Għefron imma xorta tah l-erba mitt xekel tal-fidda li kienet tiswa u ġibed lill-ulied Ħet

b'xiehda li l-għalqa xtraha.

Meta Iżakk laħaq l-età taż-żwieġ, Abraham baġħtu f'art twelidu biex isib mara minn hemm u jiżżewwiha għax ma riedux jiżżewweġ Kananija. Abraham miet ta' mija u hamsa u sebghin sena u wliedu, Iżakk u Ismael, difnuh hdejn martu Sara fil-qabar li Abraham kien xtara mingħand Għefron.

Tgħid x'naqbad insehjlha?

Kitba ta' Carmen Dimech

Igħidu li Lord Byron kien sejjaħ lil Malta, *an island of yells, bells and smells*. Imma, illum, dan m'għadux ireġi iktar. Allura jien x'se naqbad insehjlha?

Kont fuq l-ajruplan, ġejja minn btala qasira, inzertajt hdejn it-tieqa, anzjuza biex infittex nilmah din in-naqra ta' blata helwa tagħna. Malli l-ajruplan beda jitbaxxa, stajt nosserva id-dominazzjoni tal-hafna koppli u kampnari tant viċin xulxin. Iva, għidt f'qalbi; hekk nibda nsehjlha lil Malta tagħna; il-gżira tal-knejjes. Darba, wiehed Taljan qalli: kemm għandkom knejjes hawn Malta! U jien għidtlu: u intom m'għandkomx knejjes l-Italja wkoll? *Si, ma l'Italia e grande!* wegibni. Bħal speċi, ried ifisser li, għaċ-ċokon tagħna, għandna wisq. U darb' oħra, il-*penfriend* tiegħi staqsietni jekk hux minnu li Malta għandna mat-tlett mija u hamsa u sittin knisja. Jiġifieri, tista' żżur waħda differenti għal kull ġurnata tas-sena.

Kontu tafu, pereżempju, li, fil-Belt Valletta biss, hemm mat-tlieta u tletin bejn katidrali, knejjes u kappelli, tal-insara u mhumiex, kollha kantuniera bogħod minn xulxin? Ma titwemminx imma, jekk tmur ftittixhom, għandek tibqa' skantat. Għandek tgħid, kellha biċċa wġiegh ta' ras mhux hażin il-MEPA dak iż-żmien! Għax, ngħiduha kif inhi, mur ara kieku, pereżempju, lil ta' San Duminku toħorġilhom il-permess u lil ta' San Pawl tirrifjutahulhom. Holl xagħrek u ġib il-mantikilja kieku!

Ikun tajjeb kieku xi hadd bħal Mario Coleiro jew Victor Scerri jagħmlu naqra riċerka forsi jilluminawna x'setgħu kienu r-raġunijiet li wasslu għall-bini ta' dawn l-imqades kollha fuq ilsien ta' art ta' kilometru kwadru. Tgħid il-Beltin ta' dari kienu daqstant għażżenin li ma ridux jimxu iktar minn kantuniera biex imorru l-knisja? Tgħid riedu jsibu l-knisja hekk kif joħorġu mill-bieb tad-dar? Tgħid minn hemm ġejja dil-marda moderna li kulhadd jippretendi li għandu jsib jipparkja l-karozza tiegħu quddiem il-bieb, u fid-dell? Jew forsi l-Beltin tal-imghoddi kienu tant ġenerużi li, kull meta kienu jtilfu xi haġa għażiża għalihom, kienu jitolbu lil xi qaddis u jwegħduh li, jekk isibihom, jibnulu knisja? Jew forsi kienu tant devoti u skruplużi li, taħt l-ebda ċirkostanza, ma riedu jaslu tard għall-quddies? Jew forsi kull min kien jiġġieled mal-kappillan kien jitlaq u jibni knisja għalih? Ma nafx, imma, milli jidher, il-Beltin tal-qedem kellhom alla għalihom! Dal-knejjes kollha! Interessanti hux?

Mel' isimghu waħda aqwa! Kif tidhol minn hdejn Kastilja, tiġi fejn il-knisja tal-Vitorja. Quddiemha, għaxar metri bogħod, kemm taqsam it-triq, hemm il-knisja ta' Santa Caterina d'Italia. Jidholluk id-dubju jekk dak iż-żmien kinitx diġà bdiet diehla l-użanza li tħallas ta' waħda u tiegħu l-oħra b'xejn? Iva, hekk nibda nsehjlha lil Malta tagħna; **il-Gżira tal-Knejjes**.

Imma stenna ftit. Fi triqitna lura d-dar mill-ajruport, lil ibni l-kbir, li kien qed isuq, għidtlu, "Mela tlift it-triq? Hawn minn fejn għaddej?"

Qalli, "Għax hawn il-festa l-Gudja!"

"Mela Malta għandna l-festi!" għidtlu b'ton sarkastiku.

Ara kemm hawn parroċi f'Malta u Għawdex; kollha jagħmlu l-festa lill-qaddis patrun tagħhom, u dan minbarra l-festi l-oħrajn kollha tat-tieni diviżjoni; il-festi sekondarji. U, din is-sena, jekk ma tagħlix, kellna wkoll il-festa l-kbira meta l-erba' qaddisin tal-Belt iddeċidew li joħorġu jagħmlu passiġġata flimkien madwar it-toroq tal-Belt u jiltaqgħu għal *get together* f'Misraħ San Ġorġ. Imma, kieku kienu dawn biss, kont nifhimha. Infatti, lil din l-art helwa nistgħu, faċilment, insehjulha wkoll il-gżira tal-festi għax, matul is-sena kollha, il-festi nivvintawhom. Issa anki lil San Patrizju tal-Irlanda bdejna niċċelebraw. Donnu li, bħala poplu, iddeċidejna li, dakinhar, nilbsu l-aħdar u naghmlulu festa, avolja qisu mhux tal-familja. Xejn xejn ikollna ċans nixorbu xarba birra. Xi tgħid?

Jekk nirbħu l-league, naghmlu festa; jekk nirbħu l-elezzjoni, naghmlu festa. U x'ma niċċelebrawx? Il-Halloween? U mela le! It-*Thanks-giving* jonqos issa biss! Il-Belt ilha sena sħiħa għaddejja bil-festi tal-Valletta 2018 u, jekk Alla jrid, għandna l-wegħda li ma jieqfux għal li ġej.

U issa aħjar għax għandna iktar fejn niddevertu. Għandna l-Birgu Fest u l-Għana Fest, il-Ġenna ta' Ġonna u Żejt iż-Żejtun, il-Festa tal-Ħut u l-Festa tal-Hobz, il-Festa taċ-Ċitru u l-Festa tal-Frawli flimkien mal-Festa taċ-Ċikkulata. Tassew li m'għandniex biex insewdu qalbna! Mhux bilfors? L-eżempju minn fuq ġej għax għandna xejn inqas minn hames Festi Nazzjonali. Xi trid iktar? Min għandu l-bżar, ha jroxxu u, min għandu l-għali, ikompli jżidu!

Iva, naf x'insehjlha lil Malta; **in-Nazzjon tal-Festi**.

U issa, kif aħna hawn, nidhlu niehdu xi haġa; xi tgħid? X'niehdu? M'hawnx minn fejn! Kull fejn tara restoranti, pizzeriji, imwejjed barra u, Alla jbierek, kulhadd jiffoxxna u jibla'. Pajjiż tal-bigilla u tal-hobz biż-zejt. Anki Angela Merkel ordnat waħda! Pajjiż tal-*hot dogs* u l-*hamburgers*, tal-*fish and chips* u tar-*wraps*, tal-kirxa u tal-bebbux, tal-isfineġ u tal-qassatat, tal-imqaret u tal-pastizzi. Anki lill-mexxejja Ewropej hadnihom s'għand is-Serkin halli jagħmlulna riklam tajjeb f'pajjiżhom! Serrħu raskom għax żgur li mhux se naqgħu fl-anemija. Haśra li omni dejjem għallmitni biex ma niekolx fuq stonku vojti! Issa naf; lil Malta nibda nsehjlha, **il-Pajjiż tal-Ikel**.

Wasalna d-dar u l-ewwel haġa li għamilt malli dhalt ġewwa kienet li nixgħel it-television, biex naġġorna ruħi. X'insib? Iva, qtajtu, maratona gbir ta' fondi. "Illaħwa," għeditilhom; "mela din għadha sejra, minn meta tlaqt?"

"Hux għadha sejra," qaluli; "din it-tielet waħda dil-ġimgħa."

Kif tista' ma tiġborx! Mhux kulhadd jiġbor? Il-Partiti Poliċi, il-Knisja, tal-*Community Chest Fund*, tad-Dar tal-Providenza, tal-Missjoni, tal-*Hospice*, Puttinu, biex ngħinu 'l dawk li jmorru għall-kura medika barra minn Malta, għax-xiri ta' tagħmir sofistikat għall-isptar, għat-twaqqif ta' djar fil-kommunità għal persuni bi htigijiet speċjali, għas-santwarji tal-klieb u tal-qtates; għaliex le, imsieken? Mela dawk annimali! Ma nafx kif aħna l-Maltin għadna ma sibniex ruħna fil-*Guinness Book of Records* għall-ġenerożità kbira tagħna! Iva; iddeċidejt! Hekk nibda ngħid:

Poplu tal-Ġbir ta' Fondi.

Imma, tgħid, liema naqbad naghzel minn dawn kollha? Gżira tal-Knejjes, Nazzjon tal-Festi, Pajjiż tal-Ikel jew Poplu tal-Ġbir ta' Fondi? Kollha joqgħodulna. Taħsel tibda titħawwad, u dan huwa **Stat ta' Fatt!**